Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Економічний факультет

EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM

ECTS – ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ

072 «Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси та банківська справа» (МАГІСТР)

2016

1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

1.1. Адреса: вул. Шевченка, 82, м. Івано-Франківськ, 76000 тел.: (0342) 55-32-32
e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Інформація про склад керівних органів факультету:

Декан економічного факультету: **Благун Іван Семенович** – доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України
тел.: (0342) 55-32-32

Заступники декана:

Шкромида Віталій Васильович – кандидат економічних наук, доцент
Гнатюк Тарас Михайлович – кандидат економічних наук, доцент

тел.: (0342) 55-32-32
e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

Методист заочної форми навчання: **Томашевська Антоніна Василівна**
тел.: 067-707-81-79

Диспетчери: **Хомин Уляна Василівна**
Надачковська Христина Романівна
тел.: (0342) 55-32-32
e-mail: dekanat_ekonom@pu.if.ua

1.2. АДРЕСА, ТЕЛЕФОНИ ВІДПОВІДНОЇ КАФЕДРИ ФАКУЛЬТЕТУ, ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД КАФЕДРИ:

КАФЕДРА ФІНАНСІВ

(Адреса: вул. Шевченка, 82, м. Івано-Франківськ, 76000 тел. (0342) 59-61-76, 75-23-91, e-mail: kfin@pu.if.ua)

Склад кафедри:

1. Ткачук Ірина Григорівна – завідувач кафедрою, доктор економічних наук, професор
2. Криховецька Зоряна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
3. Левандівський Омелян Тарасович – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
4. Кропельницька Світлана Орестівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
5. Сус Тарас Йосипович – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
6. Білий Михайло Мирославович – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
7. Григорів Ольга Орестівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
8. Цюпа Оксана Петрівна – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів
9. Дмитровська Вероніка Степанівна – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів
10. Солоджук Тетяна Василівна – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів
11. Щур Роман Іванович – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів
12. Плець Іван Іванович – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів;
13. Мигович Тетяна Михайлівна – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів
14. Кохан Ірина Василівна – кандидат економічних наук, викладач кафедри фінансів
15. Морицан Віра Федорівна – викладач кафедри фінансів
16. Задна Ірина Ігорівна – викладач кафедри фінансів
17. Мацьків Володимир Володимирович – старший лаборант кафедри фінансів

2. ПЕРЕЛІК НАПРЯМІВ ТА СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ОБСЯГУ ТА ТЕРМІНУ НАВЧАННЯ

Напрями підготовки та спеціальності:
Напрями підготовки ОКР «Бакалавр»:
- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси та банківська справа»
- 071 «Облік і оподаткування»
- 075 «Маркетинг»
- 051 «Економіка»
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент організацій та адміністрування)
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)
- 6.030508 «Фінанси і кредит»
- 6.030509 «Облік і аудит»
- 6.030507 «Маркетинг»
- 6.030502 «Економічна кібернетика»

6.030601 «Менеджмент»
Спеціальності: ОКР «Спеціаліст»:
- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
- 071 «Облік і оподаткування»
- 075 «Маркетинг»
- 051 «Економіка»
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент організацій та адміністрування)

ОС «Магістр»:
- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси суб'єктів господарювання та страхування»
- 072 «Фінанси, банківська справа та страхування: Фінанси та банківська справа»
- 071 «Облік і оподаткування»
- 075 «Маркетинг»
- 051 «Економіка» (Економічна кібернетика)
- 051 «Економіка» (Прикладна економіка)
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент організацій та адміністрування)
- 073 «Менеджмент» (Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності)
- 8.03050801 «Фінанси і кредит»
- 8.03050901 «Облік і аудит»
- 8.03050701 «Маркетинг»
- 8.03050201 «Економічна кібернетика»
- 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
- 8.03060101 «Менеджмент організацій та адміністрування»

На факультеті створена і функціонує спеціалізована вчена рада К 20.051.12 по захисту докторських та кандидатських дисертацій зі спеціальностей:

- 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці;

- 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Ліцензований обсяг прийому на спеціальності економічного факультету

складає ОКР «Бакалавр» – 465 осіб, ОКР «Спеціаліст» – 355 осіб, ОС «Магістр» – 155 осіб на денну форму навчання і ОКР «Бакалавр» – 320 осіб, ОКР «Спеціаліст» – 305 осіб, ОС «Магістр» – 115 осіб на заочну форму навчання. На факультеті діє докторантура та аспірантура за вісьмома спеціальностями, в якій навчаються 27 обдарованих випускників факультету.

3. УМОВИ НАВЧАННЯ (КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНУ БАЗУ ФАКУЛЬТЕТУ)

Економічний факультет, створений у 1993 році, є одним з наймолодших серед факультетів та інститутів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», проте вже має усталені традиції актуалізувати навчальний процес з урахуванням потреб життя і розвитку науки на базі фундаментальних економічних і математичних знань.

Спочатку на факультеті здійснювалась підготовка фахівців із двох класичних спеціальностей – «Фінанси» та «Облік і аудит». З 1998 року почалась підготовка спеціалістів-маркетологів, а з 2001 року – зі спеціальностей «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» та «Менеджмент організацій».

З 2004 року здійснюється підготовка студентів зі спеціальності «Економічна кібернетика», що дає змогу задовольнити потреби регіону в економістах-аналітиках, без яких не обходяться жодні підприємства та організації, які бажають успішно функціонувати в умовах ринкової економіки.

За бажанням і на основі тестового відбору юнаки проходять навчання на військовій кафедрі.

На факультеті діє набір в магістратуру, аспірантуру та докторантуру за економічними спеціальностями.

Навчально-виховну, науково-дослідну роботу із понад 1000 студентами денної та заочної форми здійснюють 8 професорів, докторів наук, понад 50 доцентів, кандидатів наук. Також до викладацької роботи залучаються працівники та керівники провідних фінансово-господарських установ і органів місцевого самоврядування області.

Кафедри факультету очолюють вчені-економісти, які відомі не тільки в науковій спільноті України, але і за межами нашої держави:

кафедру менеджменту і маркетингу − професор, доктор економічних наук Ткач О.В.;

кафедру фінансів − заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор економічних наук Ткачук І.Г.;

кафедру економічної кібернетики –доцент, кандидат економічних наук Русин Р.С.;

кафедру обліку і аудиту – заслужений діяч науки і техніки України, професор, доктор економічних наук Баланюк І.Ф.;

кафедру теоретичної і прикладної економіки − професор, доктор економічних наук Пилипів Н.І.

Навчальний процес на економічному факультеті проводиться у трьох навчальних корпусах. Студенти мають змогу займатись у 25 навчальних аудиторіях, з яких 6 оснащені сучасною комп'ютерною технікою, 5 спеціальних кабінетів, 4 лекційні аудиторії, оснащені сучасною відеотехнікою. До послуг студентів Центр інформаційних технологій, в якому 180 персональних комп'ютерів, мультимедійна лекційна аудиторія на 200 місць, інтернет-зал та інтернет клуб. Для забезпечення підготовки студентів з дисциплін усіх циклів у бібліотеці університету є понад 126 тисяч томів літератури, працюють три читальних зали на 240 місць. Матеріально-технічне забезпечення навчального процесу для бакалаврів, спеціалістів, магістрів економічних спеціальностей повністю відповідає вимогам.

Загальні відомості про кафедру фінансів

У 1993 році при Прикарпатському державному університеті імені Василя Стефаника було створено кафедру фінансів і обліку, на базі якої почала здійснюватися підготовка фахівців зі спеціальностей «Фінанси» та

«Облік і аудит». Вагомий внесок у розвиток кафедри внесла доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, організатор економічної науки на Прикарпатті, громадська діячка, депутат Івано-Франківської обласної ради, відмінник народної освіти України, Заслужений діяч науки і техніки України, головний редактор щорічного академічного збірника наукових праць «Актуальні проблеми розвитку економіки регіону» Ткачук Ірина Григорівна.

Підготовка ведеться за денною та заочною формами навчання. Перший випуск спеціалістів із зазначених спеціальностей відбувся у 1998 році.

В 2000 році кафедра фінансів та обліку була реорганізована у дві самостійні кафедри: кафедру «Фінансів» та кафедру «Обліку і аудиту». А тому з цього року кафедра «Фінансів» розпочала підготовку фахівців окремо зі спеціальності 7.050104 «Фінанси».

У 2002 році був визначений ліцензований обсяг прийому на спеціальність 7.050104 «Фінанси» у кількості 95 осіб (ліцензія серія АА

№428507 від 17 XII 2002р.), а в 2003р. ліцензований обсяг прийому згідно рішення ДАК від 10.06.2003 р. (протокол №45) на спеціальність «Фінанси» збільшено до 125 осіб (ліцензія серія АА №902110 від 04.02.2004р).

На даний час підготовка фахівців фінансистів здійснюється за напрямом підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит» за ОКР – бакалавр, а також однойменною спеціальністю 7.03050801 за ОКР «Спеціаліст» та 8.03050801 – за ОКР «Магістр». У 2012 році затверджено новий навчальний план підготовки бакалаврів з фінансів та кредиту, яким введено дві спеціалізації: «Фінансовий ринок» та «Державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання».

Навчальний процес кафедри забезпечують висококваліфіковані професорсько-викладацькі кадри, серед яких доктор наук, професор та кандидати економічних наук, доценти, а також досвідчені викладачі, фахівці у сфері фінансів.

Більше половини ПВС мають педагогічний стаж понад 5 років. На

кафедрі працює 17 працівників. Якісний склад кафедри забезпечують: 1 – доктор економічних наук, професор, 13 – кандидатів економічних наук, доцентів, які є штатними працівниками, решта – працюють на посадах викладачів і найближчим часом поповнять лави молодих науковців.

Викладачі кафедри постійно підвищують свою кваліфікацію через стажування у Івано-Франківському облфінуправлінні, ДПС Івано- Франківської області, промислових підприємствах, страхових компаніях та інших фінансово-кредитних установах, в Центрі підготовки спеціалістів для фінансової системи України, а також за кордоном через різноманітні просвітницькі програми. Всі співробітники кожні 5 років обов'язково підвищують свою кваліфікацію.

Процес підготовки фахівців зі спеціальності «Фінанси і кредит» повністю забезпечений навчально-методичним та інформаційним матеріалом, над розробкою та удосконаленням яких постійно працює професорсько-викладацький склад кафедри.

Позитивним є те, що в навчальний процес активно впроваджуються науково-методичні розробки викладачів кафедри: навчальні підручники та посібники «Державні фінанси», «Бюджетна система», «Аналіз і розробка інвестиційних проектів», «Економічний аналіз господарської діяльності підприємства», «Нові виробничі системи (кластери)», «Управління державним боргом» та ін.

Належна увага приділяється практичній підготовці студентів. Навчальними планами передбачаються дві практики: виробнича і переддипломна. Студенти 4-го курсу проходять виробничу практику, а 5-го курсу – переддипломну.

Навчальна робота на кафедрі фінансів ведеться відповідно до навчальних планів та освітньо-професійних програм, затверджених Міністерством освіти і науки України.

Як свідчать результати успішності здачі екзаменаційних сесій, написання ККР і ККЗ, курсових і дипломних проектів, студенти спеціальності «Фінанси» досягають значних успіхів в опануванні свого фаху. Внаслідок інтенсивної роботи над здобуттям освіти майбутні випускники мають можливості вдало працевлаштуватися в установах фінансово-кредитної сфери.

З числа найбільш успішних студентів формується контингент аспірантів, які навчаються в аспірантурі за фахом 08.00.08 «Гроші , фінанси і кредит». За редакцією професора Ткачук І. Г. кафедрою фінансів щорічно видається академічний збірник наукових праць «Актуальні проблеми розвитку економіки регіону», дописувачами якого є вчені, молоді вчені всієї України.

Крім того, кафедра активно займається науковою роботою, її професорсько-викладацький склад є постійним дописувачем фахових

регіональних і національних періодичних видань. Забезпечення підготовки магістрів і спеціалістів з фінансів кадрами вищої кваліфікації відповідає нормативам.

Основними напрямками науково-дослідницької діяльності кафедри фінансів є:

1) науково-практичні дослідження з проблем інформації, управління і місцевого самоврядування;

2) формування довідково-інформаційного фонду, бази даних для забезпечення просвітницької та науково-дослідницької діяльності у сфері місцевого самоврядування;

3) редакційно-видавнича діяльність;

4) організація наукових конференцій, семінарів, виставок;

5) методичне забезпечення патентно-ліцензійної, винахідницької та раціоналізаторської роботи у регіоні, забезпечення юридичних та фізичних осіб регіону нормативно-методичними матеріалами у сфері винахідництва та патентознавства.

В рамках науково-дослідних тем, що виконуються відповідно до укладених договорів, наданих грантів, захищаються дисертаційні роботи аспірантами, здобувачами кафедри, виконуються дипломні та магістерські роботи:

1) тема «Фінансово-економічні проблеми сталого розвитку регіону» (ДР№0107U001368). Категорія роботи: прикладна. Керівник науково- дослідної роботи – д.е.н., професор, зав. кафедри фінансів Ткачук І.Г.

Виконавці: штатні (кількість) – 8, сумісники (кількість) –, з них:

- академіки та чл.-кор. НАНУ і державних галузевих академій наук (п.і.б., наук. ступінь, вч. звання, посада, членство в академії) – немає;
- доктори наук, кандидати наук – 2;
- докторанти, аспіранти, студенти – 14.

Термін виконання роботи – 03.2007-02.2013 рр.

Наукова робота спрямована на розробку фінансово-господарського механізму місцевого самоврядування, створення фінансової моделі економічного регулювання діяльності господарюючих суб'єктів, умов та напрямів реалізації соціальної політики регіону, створення математичної моделі з економічним обґрунтуванням фінансової самоокупності територіальних громад, написання дисертаційних робіт, монографій, інвестиційно-інноваційних проектів, наукових статей, навчальних та методичних посібників.

2) тема «Стратегія кластеризації економіки області» (ДР№0110U002617). Категорія роботи: прикладна.

Керівник науково-дослідної роботи – д.е.н., професор, зав.кафедри фінансів Ткачук І.Г.

Виконавці: штатні (кількість) – 3, сумісники (кількість) –, з них:

- академіки та чл.-кор. НАНУ і державних галузевих академій наук (п.і.б., наук. ступінь, вч. звання, посада, членство в академії) – немає;
- доктори наук, кандидати наук – 3;

- докторанти, аспіранти, студенти – 2.

Термін виконання роботи – 01/2009-12/2013

3) Держбюджетна тема «Інноваційно-інвестиційні моделі забезпечення соціально-економічного розвитку регіону(ДР№ 0110U000473)

Науковий керівник – д.е.н., професор, зав. кафедри фінансів Ткачук І.Г.

Виконавці: штатні (кількість) – 2, сумісники (кількість) –, з них:

- академіки та чл.-кор. НАНУ і державних галузевих академій наук (п.і.б., наук. ступінь, вч. звання, посада, членство в академії) – немає;
- доктори наук, кандидати наук – 2;
- докторанти, аспіранти,

студенти – 2. Терміни виконання – 01/2010-12/2014

З метою підвищення наукового рівня студентів, на кафедрі фінансів діє мережа студентських гуртків, проблемних груп та інших творчих об'єднань. Їх керівництво здійснюється викладачами кафедри .

Проблемний гурток «Проблеми управління фінансовими ресурсами регіону». Керівник: Ткачук І.Г. Склад проблемної групи: студенти та викладачі кафедри фінансів, всього – 22 осіб, в т. ч. 16 – студентів. Результати роботи :

1) публікація статей у збірнику наукових праць «Актуальні проблеми розвитку економіки регіону».

2) участь у проведенні Всеукраїнської науково-практичної конференції «Регіональні проблеми організації і управління фінансовими ресурсами» та підготовка до друку статей і тез.

3) виступи з доповідями на заняттях проблемної групи;

4) виступи на студентській та викладацькій наукових конференціях Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Проблемний гурток – «Проблеми розвитку фінансово-кредитних відносин в Україні». Керівник Криховецька З.М. Склад проблемної групи: студенти 3-5 курсів спеціальності «Фінанси і кредит», всього – 14 осіб. Результати роботи групи :

1) участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Регіональні проблеми організації і управління фінансовими ресурсами» та підготовка до друку тез у матеріалах конференції

2) виступи з доповідями на заняттях проблемної групи;

3) виступи на студентській та викладацькій наукових конференціях Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Проблемний гурток «Аналіз і розробка інвестиційних проектів» Керівник: Кропельницька С.О. Склад проблемної групи: студенти IV-V курсів економічного факультету, спеціальності «Фінанси і кредит» – 7-15 студентів. Група досліджує методи і прийоми розробки інвестиційних проектів, умов їх успішної реалізації, а також інші проблеми фінансового ринку в цілому та його окремих сегментів. Результати роботи групи:

- виступи з доповідями на заняттях проблемної групи;
- виступи на щорічній звітній студентській науковій конференції

Прикарпатського національного університету;

- підготовка рефератів;
- участь у Всеукраїнських конкурсах наукових робіт;
- участь в олімпіадах з «Інвестування», «Страхування».

Кафедра є не тільки генератором нових економічних ідей, але їх результативно впроваджує. За ініціативою кафедри у 2000 році створений регіональний науково-аналітичний центр, який розробляє і впроваджує інноваційні проекти соціально-економічного розвитку регіону. Колектив кафедри працює над програмами кооперації підприємств машинобудівного комплексу Івано-Франківської та Львівської областей. На прикладі машинобудівного підприємства «ВАТ Пресмаш» розроблена модель операційної реструктуризації підприємства, спрямованої на створення сприятливих правових, фінансових, організаційно-господарських умов нової системи управління. В рамках «Регуляторної реформи в Україні» розроблені «Пакетні рішення» щодо вдосконалення нормативно-правової бази, яка забезпечує підтримку приватних ділових ініціатив, збільшення заходів територіальних громад і надходжень до місцевих бюджетів.

Іншим напрямом наукової діяльності кафедри фінансів є опрацювання організаційно-фінансових моделей розвитку економіки регіону за нових умов господарювання, зокрема:

- пілотного наукового проекту створення кластерної моделі організації виробництва «Ліжникарство та інші народні художні промисли на Прикарпатті» (розпорядження Івано-Франківської обласної держадміністрації № 525 від 25.07.02р., розпорядження №209 від 17.05.07р.). Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 січня 2010 р.

№ 145-р. «Про впровадження кластерної моделі розвитку народних художніх промислів», в якому у п.1 зазначено: «Визначити Івано- Франківську область, на території якої створено кластер народних художніх промислів «Сузір'я», базовою для впровадження кластерної моделі розвитку таких промислів з наступним поширенням досвіду створення кластерів в інших регіонах України».

- проекту «Виробництво дитячого харчування з екологічно чистого коров'ячого молока в спеціальній сировинній зоні Рогатинського району», який розробляється відповідно до рішення обласної ради від 19.09.2008 року №650-25/2008 «Про розробку інноваційно-інвестиційного проекту з виробництва продуктів дитячого харчування на основі екологічно чистого коров'ячого молока» та розпорядження голови Івано-Франківської ОДА від 15.09.2010 №501 «Про впровадження першого етапу інвестиційно- інноваційного проекту: «Виробництво дитячого харчування на основі екологічно чистого коров'ячого молока в Рогатинському районі». Він є складовою частиною реалізації Програми розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності області до 2015р. і узгоджується з іншими програмами розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Івано-Франківської області. Включено до Державної програми «Здоров'я 2020: український вимір» (розпорядження КМУ від 31 жовтня 2011 року №

1164-р).

Кафедра підтримує тісні зв’язки із зарубіжними вузами, з якими налагоджено міжвузівське співробітництво економічного факультету та Прикарпатського університету імені Василя Стефаника.

Кафедра разом з економічним факультетом вивчає потреби району у фахівцях, для цього тісно співпрацює з обласним фінансовим управлінням, обласною податковою організацією, страховими компаніями, промисловими підприємствами, комерційними банками, що приносить добрі результати: студенти можуть продуктивно вдосконалюватися під час виробничої та переддипломної практики, а випускники мають можливість вибору місця працевлаштування.

Студентський колектив складається переважно з мешканців Івано-Франківської області, а також з інших регіонів України. Кафедра фінансів спільно з деканатом економічного факультету працюють у напрямку якісного поліпшення контингенту студентів. Цій роботі сприяють тісні контакти з середніми спеціальними навчальними закладами та загальноосвітніми школами Івано-Франківської області. Зусиллями працівників кафедри сформована система профорієнтаційної роботи, що дає можливість залучати до участі в конкурсі найбільш підготовлених випускників середніх шкіл, яка включає: проведення днів відкритих дверей, виступи викладачів перед учнями випускних класів з економічних питань, надання консультацій щодо профорієнтації, проведення різноманітних конкурсів, олімпіад з питань економіки в коледжах, сільських та міських школах Івано-Франківської області. Це сприяє залученню кращих випускників шкіл до участі у вступних іспитах та якісному поліпшенню контингенту студентів.

4. ОСНОВНІ МЕТОДИ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ, ВИКЛАДАННЯ ТА ОЦІНЮВАННЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ НА КАФЕДРІ ФІНАНСІВ

Після входження національної вищої школи в Європейський освітній простір у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника запроваджено облік трудомісткості навчальної роботи студентів у кредитах ECTS (European Credit Transfer System) – Європейську кредитно-трансферну систему. Кредити ECTS ураховують усі види навчальної роботи і забезпечують уніфікований підхід до визначення трудомісткості освітньої діяльності студента.

Здійснюється навчальний процес у таких організаційних формах: навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Основні види навчальних занять: лекція; семінарське, практичне, лабораторне, індивідуальне заняття; консультація; інші види навчальних занять, які визначаються робочим навчальним планом і програмою дисципліни.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних і семінарських занять і передбачає перевірку знань студентів з окремих тем та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи. Форму проведення поточного контролю під час навчальних занять і систему оцінювання рівня знань та умінь визначає відповідна кафедра. Результати поточного контролю за семестр визначаються як середня з поточних оцінок за 100-бальною шкалою, відображених у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи, і можуть зараховуватися до залікового кредиту як окремий заліковий модуль, якщо це передбачено робочою програмою дисципліни.

Підсумковий модульний контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання після закінчення логічно завершеної частини лекційних та практичних (лабораторних, семінарських) занять з певної дисципліни – змістового модуля. Завданням підсумкового модульного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблення навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст кількох тем дисципліни, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал. Форми підсумкового модульного контролю та систем) оцінювання рівня знань та умінь студентів визначає

кафедра відобража роб прогр дисциплі Оцінки та є в очій амі ни. з підсумк модул контро ового ьного лю а 100-бальною шкалою відображаються у обл відвідування та успішності журналах іку викладача її академічної групи і зараховуються як окремий заліковий модуль до залікового кредиту.

Окремою формою підсумкового модульного контролю є комплексні або наскрізні індивідуальні розрахунково-графічні та інші завдання, рівень

виконання яких оцінюється за 100-бальною шкалою, а оцінка зараховується до залікового кредиту як окремий заліковий модуль, якщо це передбачено

робочою програмою дисципліни.

Шкала оцінювання

За шкалою університету	**За національною шкалою**	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
80-89	добре	B (дуже добре)
70-79		C (добре)
60-69	задовільно	D (задовільно)
50-59		E(достатньо)
26-49	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного
1-25		F (незадовільно з обов'язковим повторним

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену, диференційованого заліку або заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою навчальною програмою і в терміни, встановлені робочим навчальним планом та графіком навчального процесу.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Освітня програма	**магістра**	**Термін навчання**	1 рік 6 місяців
Галузь	**072 Управління і адміністрування** (шифр та найменування)	**Кваліфікація:**	магістр з фінансів, банківської справи і страхування
Спеціальність	**072 "Фінанси, банківська справа та страхування"** (код та найменування)	**академічна**	
Спеціалізації	**Управління державними фінансами / Управління фінансами суб"єктів господарювання** (назва спеціалізації)	**На базі:**	ОР бакалавр, ОР спеціаліст
Форма навчання	**денна**		

Страница 1

І. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Курс	Осінньо-зимовий семестр																				Весняно-літній семестр																													
	Вересень				Жовтень				Листопад				Грудень				Січень				Лютий				Березень				Квітень				Травень				Червень				Липень				Серпень								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
I	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	ВП	ВП	ВП	ВП	КС	К	К	С	С	К	КС	КС	КС	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	ВП	ВП	ВП	ВП	С	С	С	К	К	К	К	К	К	К	К	К
II	Т	Т	Т	Т	Т	М	М	М	М	М	М	М	М	М	М	КС	К	К	М	М	С	А																															

Позначення: Т - Теоретичне навчання; С - Екзаменаційна сесія; ВП - Виробнича практика; А - Атестація; К - Канікули; КС - Контроль за самост. роботою студентів; Д - Підготовка магістерської роботи (в т.ч. науково-дослідна практика)

ІІ. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, тижні

Курс	Теоретичне навчання	Екзаменаційна сесія	Контроль за самостійною роботою	Виробнича практика	Виконання дипломного проекту	Державна атестація	Канікули	Усього
I	23	5	4	8		0	12	52
II	5	1	1	0		1	2	10
Разом	28	6	5	8		1	14	62

ІІІ. ПРАКТИКА

Назва практики	Семестр	Тижні
Виробнича практика за фахом	1,2	8
Науково-дослідницька	1,2	

IV. АТЕСТАЦІЯ

Назва навчальної дисципліни	Форма атестації (екзамен, дипломний проект (робота))	Семестр
Випускна робота	дипломний проект (робота)	3

V. ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Шифр за ОПП	НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ПРАКТИКИ	Розподіл за семестрами				Кількість кредитів ЄКТС	Кількість годин								Розподіл годин на тиждень за курсами і семестрами		
								у тому числі:							I курс		II курс
									у них:						семестри		
		Екзамени	Заліки	Практика	Курсова робота		загальний обсяг	всього	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	індивідуальні	Самостійна робота	1	2	3
															кількість тижнів у семестрі		
															11	12	5
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Всього за нормативною частиною циклу						27	810	272	122	150	0	0	0	538	14	5	12
2. Варіативна частина																	
	2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ (поглиблена підготовка за спеціальністю)					6	180	68	32	36	0	0	0	112	0,0	6,0	0,0
ВВС.В.01	Фінансовий менеджмент	2				3	90	34	16	18				56		3,0	
ВВС.В.02	Банківський менеджмент	2				3	90	34	16	18				56		3,0	
	2.2. Дисципліни вільного вибору студента					24	720	122	66	56	0	0	0	598	2,5	5,0	6,0
	*2.2.1. Дисципліни спеціалізації **					12	360	122	*66*	*56*				238			
ВВС.В.03	Державно-приватне партнерство	2				3	90	30	16	14				60		2,5	
	Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання																
ВВС.В.04	Експертна оцінка		2			3	90	32	18	14				58		2,5	
	Фінансове посередництво																
ВВС.В.05	Митна справа		3			3	90	30	16	14				60			6,0
	Фінансовий контроль																
ВВС.В.06	Управління державним боргом	1				3	90	30	16	14				60	2,5		
	Управління фінансовою санацією підприємства																
	2.2.2. Вибіркові дисципліни (цикл підготовки 1.1; 1.2.)					12	360	0	*0*	*0*				360			
	Науково-дослідна практика			1		6	180							180			
	Науково-дослідна практика			2		6	180							180			
Всього за варіативною частиною частиною циклу						30	900	190	98	92	0	0	0	710	3	11	6
3. Науково-дослідницька робота і практика																	
	3.1. Практична підготовка					30	900							360			
	3.1.1. Виробнича практика за			1,2		12	360							360			
	3.2. Підготовка магістерської роботи			3		18	450							450			
	Атестація			3		3	90							90			
Всього за науково-дослідницькою роботою і практикою						33	990							990	0,0	0,0	0,0
Усього						90	2700,0	462	220,0	242,0				2238,0			
	Кількість годин на тиждень														16,0	16,0	18,0
	Кількість екзаменів														4	4	1
	Кількість заліків														1	2	1
	Кількість курсових робіт																
	Кількість практик														2	2	

АНОТАЦІЇ ДИСЦИПЛІН ЗА НАПРЯМАМИ ПІДГОТОВКИ (СПЕЦІАЛЬНОСТЯМИ) ОКР-МАГІСТР

Предмет	**Іноземна мова за професійним спрямуванням**
Статус	Нормативна дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 9, 10 семестр
Анотація	Метою вивчення дисципліни є формування необхідної комунікативної спроможності в сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами; оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела.
Форми контролю	Залік

Предмет	**Інноваційний розвиток підприємства**
Статус	Нормативна дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 9 семестр
Анотація	Формування знань щодо сутності і**нноваційного розвитку підприємства** використання методик інноваційного розвитку, вироблення стратегій діяльності та засобів їх реалізації підприємствами різних форм власності і масштабів діяльності в кризових умовах господарювання, вміння використовувати необхідний Інструментарій стратегічного управління в конкретній ситуації при розробленні управлінських рішень.
Форми контролю	Залік

Предмет	**Методологія наукових досліджень у фінансах**
Статус	Нормативна дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 9 семестр
Анотація	Формування комплексу теоретичних знань і вмінь щодо методології наукових досліджень у фінансах, розробки та ведення наукової роботи в сучасних умовах, добору та розміщення результатів дослідження, їх оцінки.

	Забезпечення цілеспрямованого використання наукових досліджень в сучасних умовах господарювання.
Форми контролю	Залік

Предмет	**Планування місцевих бюджетів**
Статус	Вибіркова дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 10 семестр
Анотація	В результаті вивчення дисципліни, фахівець повинен знати про фінансові відносини на місцевому рівні, що обумовлюють чинники та важелі підвищення функціонування як національного виробника в контексті забезпечення економічної безпеки держави, так і формування, розподілу і перерозподілу бюджету. - вивчення теоретичних засад і принципів формування місцевого бюджету; - закріплення теоретичних положень, розв'язування теоретичних завдань, пов'язаних з вивченням складових бюджету; Оволодіння навичками щодо оцінки місцевого бюджету як цілісного комплексу та визначення вартості окремих складових.
Форми контролю	Залік

Предмет	**Управління фінансовою санацією підприємств**
Статус	Вибіркова дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 10 семестр
Анотація	Дисципліна спрямована на опанування студентами теоретичних знань щодо функціонування фінансової системи підприємства як єдиного цілого та її окремих ланок, оцінки фінансового стану підприємства, оцінки рівня банкрутства підприємств, з'ясування економіко-правових аспектів санації, банкрутства та ліквідації підприємств, а також набуття навичок щодо розробки планів фінансової санації підприємства.
Форми контролю	Екзамен

Предмет	**Глобальна економіка**
Статус	Нормативна дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 10 семестр
Анотація	Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів системи знань про глобальну економіку. Оскільки Україна є невід'ємною частиною світової економіки. За результатами вивчення навчальної дисципліни слухачі отримують знання з основних розділів глобальної економіки на рівні найпопулярнішої форми організації бізнесу у світі – корпорації (акціонерного товариства).
Форми контролю	Залік

Предмет	**Фінансовий менеджмент**
Статус	Нормативна дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 9 семестр
Анотація	Формування практичних навичок та здобуття теоретичних знань стосовно основних концепцій, понять, методів і підходів до управління підприємством; видів грошових потоків на підприємстві, методів їх оптимізації; моделей і методів управління витратами, механізму управління прибутком підприємства; операційного, фінансового та інтегрованого важелів; завдання і методів управління основними групами активів; концепцій вартості капіталу, методів оптимізації його структури; критеріїв величини і ступеня ризику, механізмів нейтралізації фінансових ризиків; процесів здійснення фінансового планування і прогнозування на підприємстві; методів прогнозування банкрутства, механізмів фінансової стабілізації фінансового стану підприємства.
Форми контролю	Екзамен

Предмет	**Управління державним боргом**
Статус	Вибіркова дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 10 семестр
Анотація	Програма курсу передбачає ознайомлення із поняттями державного боргу та його класифікації, структурою державного боргу та механізмом його функціонування, борговою політикою та особливостями управління державним боргом в коротко- та довгостроковій перспективі, дослідженні впливу державних запозичень на розвиток секторів вітчизняної економіки.
Форми контролю	Залік

Предмет	**Бюджетний менеджмент**
Статус	Вибіркова дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 10 семестр
Анотація	Формування теоретичних знань та практичних навичок з організації бюджетного менеджменту, зокрема, бюджетного планування, виконання бюджету, бюджетного обліку і звітності, бюджетного контролю, формування вмінь: працювати з фінансовою інформацією в рамках бюджетного процесу й бюджетного регламенту; практично застосовувати методи і прийоми оперативної роботи щодо управління бюджетними відносинами; використовувати різні методи бюджетного планування процесі прогнозування дохідної й видаткової частин бюджету.
Форми контролю	Екзамен

Предмет	**Місцеві фінанси**
Статус	Нормативна дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 9 семестр
	Надання знань про сутність і роль місцевих фінансів у економічному і соціальному розвитку адміністративно-

Анотація	територіальних утворень та механізм функціонування; вивчення суті і значення місцевих фінансів, засад їхнього функціонування як одного з дійових важелів економічної політики місцевих органів самоврядування; набуття вмінь аналізувати використання доходів органів місцевого самоврядування.
Форми контролю	Екзамен

Предмет	**Податковий менеджмент**
Статус	Нормативна дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 9 семестр
Анотація	Дисципліна вивчає податковий менеджмент, що виникає у процесі діяльності підприємства. Передбачає контроль та справляння платежів до бюджету, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання діяльності, ведення статистики, обміну інформацією, запобігання та протидії зловживанню та боротьбі з порушеннями податкових правил.
Форми контролю	Залік

Предмет	**Ринок фінансових послуг**
Статус	Нормативна дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 9 семестр
Анотація	Формування у студентів системи глибоких теоретичних знань із функціонування ринку фінансових послуг, його ролі в процесах накопичення капіталу, комплексного розуміння системи взаємозв’язків на ринку фінансових послуг та державної політики на цьому ринку, вироблення практичних навичок використання здобутих знань у практичній діяльності, розвиток сучасного наукового мислення і формування інтересу до самостійної творчої роботи. Програма навчальної

	дисципліни передбачає вивчення таких тем: економічний зміст та роль ринку фінансових послуг, роль фінансових посередників на ринку фінансових послуг, регулювання ринку фінансових послуг, фінансові послуги на грошовому ринку, на ринку позик, на валютному, фондовому ринках, на ринку банківських металів, послуги з довірчого управління фінансовими активами, з перейняття ризиків.
Форми контролю	Екзамен

Предмет	**Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання**
Статус	Вибіркова дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 10 семестр
Анотація	Мета дисципліни: отримання студентами базових знань з теоретико-методичних та практичних питань організації та здійснення системи бюджетування на підприємстві. Завдання дисципліни. Основними завданнями вивчення дисципліни «Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання» є: вивчення сутності та принципів бюджетування діяльності на підприємстві; ознайомлення з методикою та технологією розробки бюджету підприємства; засвоєння особливостей контролю виконання бюджету.
Форми контролю	Залік

Предмет	**Управління фінансовими ризиками**
Статус	Вибіркова дисципліна
Рік, семестр	5 рік, 10 семестр
Анотація	Формування системи теоретичних і практичних знань студентів щодо забезпечення ефективного управління фінансовими ризиками шляхом навчання основам правових та економічних аспектів управління; вивчення основних понять системи правової діяльності що має безпосереднє відношення до фінансових ризиків; складових міжнародної системи впливу на фінансові ризики.

Форми контролю	Залік

10. ФАХОВЕ СПРЯМУВАННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦІВ

Магістр з фінансів і кредиту підготовлений до виконання професійних функцій за одним або кількома з видів економічної діяльності за «Державним класифікатором видів економічної діяльності ДК 009-96», затвердженим наказом Держстандарт}' України від 22.10.96 №441:

- Фінансова діяльність: J 65 – Фінансове посередництво; J 66 – Страхування; J 67 -Допоміжна діяльність у сфері фінансів та страхування.
- Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам: К 74.12.0 – Діяльність у сфері бухгалтерського обліку; К 74.14.0 – консультації з питань комерційної діяльності та управління.

Державне управління: L 75.14.0 – Допоміжна діяльність у сфері державного управління; L 75.11.2 – Управління на рівні державних автономій; L 75.11.3 – Управління на рівні областей та міст загальнодержавного підпорядкування; L 75.11.6 -Управління та нагляд у сфері оподаткування; L 74.11.4 – Управління на рівні районів, міст, внутрішньоміських районів; L 75.11.5 – Управління на рівні сіл та селищ; L 75.30.0 – Діяльність у сфері соціального страхування.

- Освіта: М 80.21.2 – Повна загальна середня освіта (викладання основ економіки); М 80.22.0 – Професійна технічна освіта (викладання економічних дисциплін).
- Колективні, громадські та особисті послуги: О 91.1 – Організації у сфері економіки.

Магістр з фінансів і кредиту здатний виконувати професійні роботи й обіймати первинні посади, перелік яких наведено в табл. 1 (за «Державним класифікатором професій ДК 003-95»).

Назви інших первинних посад визначаються у варіативних компонентах ОКХ згідно з галузевими нормативними документами або штатними розкладами підприємств та установ певної галузі з урахуванням вимог до формулювання назв посад, передбачених чинними нормативними актами.

Таблиця1

Професійні назви робіт, які здатний виконувати фахівець **освітньо-кваліфікаційного рівня** «Магістр» **спеціальності 8.03050801** «Фінанси і кредит»

№ з/п	Код **і** назва **професійної групи**	**Професійна** назва роботи (посада)
	І. Керівники	
1	1210. Керівники підприємств установ та організацій	Заступник директора з економіки та фінансів (фінансовий директор)
2	1229. Керівники інших основних підрозділів	Начальник департаменту Начальник управління
	1231. Керівники фінансових,	Начальник відділу

	бухгалтерських, економічних, юридичних та адміністративних підрозділів	Завідувач сектором Заступник начальника відділом Провідний економіст Провідний спеціаліст
4	1239. Керівники інших функціональних підрозділів	Керівник бюро Керівник групи Завідувач господарством
5	131. Керівники малих підприємств без апарату управління	Директор малого підприємства Керівник філії Керівник представництва
6	1462. Менеджери (управителі) з фінансів, лізингу	Менеджер з фінансів Менеджер з лізингу Менеджер зі страхування
7	1465. Менеджери (управителі) зі страхування життя та заощаджень	Менеджер зі страхування життя
8	147. Менеджери (управителі) у допоміжній діяльності зі страхування та фінансів	Менеджер зі страхування майна Менеджер зі страхування відповідальності Менеджер з особового страхування
9	1475.3. Менеджери (управителі) з обліку	Начальник відділу обліку і звітності Менеджер-бухгалтер Головний менеджер-бухгалтер Провідний менеджер-бухгалтер
	II. **Професіонали**	
10	2310.2. Інші викладачі університетів та вищих навчальних закладів	Викладач Викладач-стажист
11	2320. Викладачі середніх навчальних закладів	Викладач середнього навчального закладу. Викладач професійного навчально-виховного закладу
12	241 і. Професіонали в галузі аудиту та бухгалтерського обліку	Бухгалтер Старший бухгалтер Провідний бухгалтер Аудитор. Бухгалтер-експерт. Бухгалтер-ревізор
13	2419.3 Фахівці державної служби	Заступник начальник відділу Головний спеціаліст

		Головний економіст Головний ревізор-економіст Головний казначей Провідний спеціаліст Провідний економіст Провідний казначей Спеціаліст 1 категорії
14	2441. Професіонали з економіки	Науковий співробітник (економіка). Економіст з планування. Оглядач з економічних питань. Консультант з економічних питань. Економічний радник. Економіст з фінансової роботи Економіст з бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності. Економіст. Економіст з договірних та претензійних робіт Оцінювач ризиків (андеррайтер) у страхуванні
15	2441.2. Економісти	Головний економіст Провідний економіст Старший економіст Економіст першої категорії Економіст другої категорії Економіст третьої категорії
	III	**Фахівці**
16	3419. Інші молодші фахівці в галузі фінансів	Інспектор з організації інкасації та перевезення цінностей. Інспектор кредитний. Інспектор обмінного пункту
17	3433. Бухгалтери та касири-експерти	Бухгалтер. Касир-експерт Експерт зі страхування Бухгалтер з обліку страхової діяльності
18	3441. Інспектори митної служби	Інспектор митний
19	3442.Інспектори податкової служби	Державний податковий інспектор. Ревізор-інспектор податковий
20	3443. Інспектори соціальної допомоги	Інспектор соціальної роботи
21	3449. Інші державні інспектори	Інспектор державний. Інспектор цін. Інспектор з експорту
22	3441. Інспектори митної служби	Інспектор митний

23	3442.Інспектор податкової	Державний податковий інспектор.
	служби	Ревізор-інспектор податковий
24	3449 Інші державні	Інспектор державний

Магістр з фінансів і кредиту на первинних посадах самостійно виконує переважно діагностичні та частково евристичні завдання, здійснює економічні розрахунки, збирає, систематизує, нагромаджує первинну інформацію як для виконання закріплених за ним посадових обов'язків, так і для потреб структурного підрозділу, де він працює.

Опис результатів навчання (компетенції):

Знання і розуміння **укр.:**

- особливостей управління фінансовою та інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання;
- санації та банкрутства підприємств;
- організації та контролю за процесом складання та виконання бюджету;
- порядку здійснення податкового менеджменту на макро- та мікрорівнях;
- організації роботи учасників ринку фінансових послуг;
- організації соціального захисту та забезпечення;
- особливостей організації державних та місцевих фінансів

Знання і розуміння **англ.:**

- characteristics of management of financial and investment activities of entities;
- sannation and bankruptcy of entities;
- organization and control over process of drawing up and implementation of budget;
- procedure of tax management at macro and micro levels;
- organization of participants activity in financial services market;
- organization of social protection and support;
- features of state and local finances functioning.

Застосування знань і розуміння **укр.:**

- використовувати систему заходів антикризового управління на підприємстві
- застосовувати на практиці методи та засоби організації і управління фінансами підприємств;
- проводити комплекс операцій на фінансовому ринку;
- здійснювати управління у сфері місцевих та державних фінансів та у сфері соціального захисту та забезпечення;
- розробляти бюджет та забезпечувати організацію з його виконання;
- здійснювати фінансовий контроль у всіх ланках фінансової системи.

Застосування знань і розуміння **англ.:**

- applying of measures system of crisis management in enterprise

- practice techniques and tools of financial management;
- carry out complex of transactions in financial market;
- manage in local and state finances and social protection and support;
- drawing up budget and provide organization for its implementation;
- carry out financial control at all levels of financial system.

Формування суджень **укр.:**

- здатність аналізувати та давати оцінку економічним фактам, встановлювати причинно-наслідковий зв'язок;
- здатність використовувати фахові знання і практичні навички для вдосконалення фінансових відносин, які виникають між економічними суб'єктами.

Формування суджень **англ.:**

- ability to think in economic concepts and categories;
- ability to analyze and to evaluate economic facts, to establish causation;
- ability to use professional knowledge and practical skills to improve financial relations which arise between economic agents.

9. ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Автономія місцевого самоврядування фінансова – спроможність адміністративно-територіальних одиниць та їхніх органів самоврядування здійснювати покладені на них законом функції за рахунок власних фінансових джерел.

Агент страховий – фізична або юридична особа, що діє від імені та за дорученням страховика відповідно до наданих їй повноважень. А. с. виконує частину страхової діяльності страховика, зокрема: укладає договори майнового та особистого страхування, одержує страхові платежі , виконує роботи, пов'язані з виплатами страхових сум і страхового відшкодування. А. с. є представником страховика і діє на підставі договору з ним і в його інтересах за комісійну винагороду.

Активи підприємства – економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються в господарській діяльності і належать підприємству на правах власності чи у формі претензії (вимог) за зобов'язаннями інших осіб. А. п . є кошти, цінні папери, товарно-матеріальні цінності, основні засоби (фонди), фінансові інвестиції, боргові вимоги та будь-яка інша його власність. Кожен з видів А. п. має грошову оцінку. Використання А. п., як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Активи грошові – сума коштів, які перебувають у розпорядженні підприємства на певну дату і є його активами у формі готових засобів оплати (тобто у формі абсолютної ліквідності). До А. г. належать: кошти в касі підприємства, кошти на розрахунковому та валютному рахунках, короткотермінові фінансові вкладення, інші грошові активи. А. г. забезпечують постійну платоспроможність підприємства.

Активи ліквідні – кошти, цінні папери, матеріальні цінності, інші активи, які можуть бути швидко реалізовані і використані для сплати боргових зобов'язань. До А. л. підприємства належать грошові активи в різних формах (готівка, кошти на рахунках у банках тощо), короткотермінові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість (крім безнадійної), запаси готової продукції, призначеної для реалізації.

Активи матеріальні – основні фонди й оборотні активи будь-якого виду, відмінного від коштів, цінних паперів, деривативів та нематеріальних активів. До А. м. підприємств належать активи, які мають матеріальну форму: основі засоби, незавершені капітальні вкладення, обладнання, призначене до монтажу, виробничі запаси сировини і матеріалів, запаси малоцінних і швидкозношуваних предметів, обсяги незавершеного виробництва, запаси готової продукції, призначеної до реалізації, інші види А. м.

Активи неліквідні – група активів підприємства, які можуть бути реалізовані без втрат своєї поточної (балансової) вартості лише протягом тривалого часу. До цієї групи активів належать: основні засоби, незавершені капітальні вкладення, обладнання, призначене для монтажу, нематеріальні активи, довготермінові фінансові вкладення, безнадійна дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів.

Активи нематеріальні – група активів підприємства, які не мають матеріально-речової форми, зокрема: придбані підприємством за плату права на користування землею, водою, корисними копалинами та іншими природними ресурсами, будівлями спорудами, обладнанням, авторські права, права на товарні знаки і торгові марки, інші майнові права, брокерські місця (права торгівлі на біржі), програмне забезпечення, організаційні витрати, репутація підприємства (гудвіл), висока кваліфікація кадрів, фінансова стабільність та деякі інші активи.

Активи оборотні (поточні) – сукупність майнових цінностей підприємства, які обслуговують поточний господарський процес і повністю споживаються впродовж одного операційного (виробничо-комерційного) циклу. До А. о. (п.) належать: виробничі запаси сировини й матеріалів, запаси малоцінних і швидкозношуваних предметів, обсяги незавершеного виробництва, запаси готової продукції, призначені до реалізації, дебіторська заборгованість, грошові активи в усіх формах, короткотермінові фінансові вкладення, витрати майбутніх періодів.

Активи операційні – активи підприємства, що безпосередньо беруть участь у його виробничій діяльності та формуванні доходу від цієї діяльності. Для визначення обсягу А. О. загальну суму активів зменшують на суму довготермінових фінансових вкладень, незавершеного капітального будівництва, невстановленого та виведеного з експлуатації обладнання, дебіторської заборгованості за позиками, наданими працівникам, та інших аналогічних активів.

Активи паперові – фінансові активи, зокрема акції, облігації , інші цінні папери.

Активи процентні – активи, що приносять процентний дохід (цінні папери,депозити).

Активи фінансові – активи підприємства у формі наявних коштів та різного роду фінансових інструментів. До цієї групи активів належать: грошові активи в національній та іноземній валютах, дебіторська заборгованість, коротко- та довготермінові вкладення підприємства.

Акциз специфічний – непрямий податок, що встановлюється за окремими ставками для певних видів товарів.

Акциз універсальний – непрямий податок, що встановлюється як надлишок до загального обороту реалізації товарів (робіт, послуг) за єдиною чи кількома ставками. Може бути у формі податку з продажу (купівлі), податку з обороту чи податку на додану вартість.

Акцизи – непрямі податки на товари і послуги, включені до ціни і сплачувані за рахунок покупців. Збирачами А. є підприємства, що виробляють чи імпортують підакцизні товари або надають послуги, на які нараховуються А. Платниками А. є споживачі. До А. належать акцизний збір і податок на додану вартість (податок з обороту).

Акцизна марка – спеціальний знак, яким маркують алкогольні напої та тютюнові вироби і наявність якого підтверджує сплату акцизного збору, легальність увезення та реалізації цих виробів на території країни.

Акцизний збір – непрямий податок на високорентабельні та монопольні товари (продукцію), включений до їх ціни . Сплачують А. з. виробники й імпортери підакцизних товарів. Ставки А. з. установлено у відсотках до вартості товарів (продукції) у відпускних цінах, а для імпортних товарів – до митної (закупівельної) вартості з урахуванням митних зборів і мита.

Акціонер – власник акцій, співвласник акціонерного підприємства. Має право на отримання доходу від акцій, якими він володіє, а за певних умов – на участь в управлінні справами підприємства, що випустило акції. А. несе відповідальність за зобов'язаннями акціонерного товариства (підприємства) тільки в межах придбаних ним акцій.

Акціонерне товариство – товариство, що має статутний фонд, поділений на певну кількість акцій і несе відповідальність щодо своїх зобов'язань тільки майном товариства. Акціонери відповідають щодо зобов'язань товариства лише в межах власних акцій, на які одержують щорічний дохід – дивіденди. До А. т. належать відкриті та закриті А. т.

Акціонерний капітал – основний капітал акціонерного товариства. Величина його визначається статутом товариства і формується за рахунок емісії акцій. Засновники акціонерного товариства можуть випускати акції на суму, що перевищує реальну вартість активів підприємства. Це перевищення становить засновницький прибуток і формує додатковий капітал товариства. Подальше зростання А. к. відбувається через капіталізацію частини отриманого прибутку, а також за рахунок нової емісії акцій.

Акція – цінний папір без визначеного часу обігу, що засвідчує участь його власника у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним, дає власникові право на одержання частини прибутку у вигляді дивіденду, а також на участь у розподілі майна в разі ліквідації акціонерного товариства. А. можуть бути іменними чи на пред'явника, привілейованими чи простими.

Акція іменна – акція, що містить ім'я її власника. Тільки та особа, ім'я котрої вказано в А. і., вважається акціонером товариства і користується правами акціонера.

Акція на пред'явника – акція, в якій відсутні будь-які вказівки на ім'я власника.

Акція привілейована – акція, що дає власникові переважне право на одержання дивідендів, а також на пріоритетну участь у розподілі майна акціонерного товариства в разі його ліквідації. Власник А. п. не має права брати участі в управлінні акціонерним товариством, якщо інше не передбачено його статутом. А. п. випускається із фіксованим (у процентах до її номінальної вартості) щорічно виплачуваним дивідендом. Виплата дивідендів здійснюється за такими акціями в розмірі, зазначеному в А. п., незалежно від величини прибутку акціонерного товариства. Якщо прибуток є недостатнім, виплату дивідендів здійснюють з резервного фонду.

Акція привілейована кумулятивна – акція, що дає право її власникові отримати в майбутньому проценти, нагромаджені за ті роки, коли компанія не могла їх виплатити через фінансові проблеми.

Акція проста – акція, яка дає право голосу, однак не гарантує отримання дивідендів. Розмір дивідендів залежить від обсягів отриманого прибутку.

Амортизаційний фонд – грошові ресурси, що формуються за рахунок амортизаційних відрахувань і призначені для відтворення основних фондів. Величину А. ф. обчислюють множенням балансової вартості основних фондів на норму амортизації.

Амортизація основних фондів – списання протягом певного часу згідно з вимогами оподаткування та бухгалтерського обліку початкової балансової вартості основних фондів з метою відшкодування витрат на їх придбання. Це зарахування згідно з нормативами частини вартості основних фондів (амортизаційних відрахувань) до собівартості виготовленої продукції (робіт, послуг). За рахунок амортизаційних відрахувань формується амортизаційний фонд, кошти якого використовуються для відтворення основних фондів.

Амортизація прискорена – метод нарахування амортизації активів (основних фондів) за нормами, які перевищують офіційно затверджені норми амортизаційних відрахувань. Використовується з метою створення фінансових умов для прискореного впровадження у виробництво нової техніки і технологій. Згідно з чинним законодавством України А. п. дозволена тільки щодо активної частини операційних основних фондів.

Амортизація рівномірна (прямолінійна) – амортизація, яку обчислюють пропорційно до вартості основних фондів і розподіляють рівномірно в розрахунку на весь передбачений термін їх експлуатації.

Аналіз фінансового стану – узагальнювальний аналіз, здійснюваний для вивчення всіх основних аспектів фінансової діяльності суб'єктів господарювання на підставі балансу підприємства, звіту про фінансові результати й інших фінансових документів.

Антиінфляційна політика – комплекс державних заходів, спрямованих на регулювання грошового обігу, зменшення грошової маси, припинення непомірного зростання цін. Є складовою стабілізаційних заходів на макроекономічному рівні. Основними заходами А. п. є: зниження дефіциту державного бюджету; зміна структури бюджету; емісія державних цінних паперів; жорсткість кредитної політики тощо.

Апарат фінансовий – працівники фінансових органів, податкової служби, фінансових відділів чи управлінь підприємств (організацій та установ), міністерств і відомств, які здійснюють функції оперативного управління фінансами.

Асоціація – об'єднання, союз організацій або осіб для спільної діяльності в будь-якій галузі.

Аудит – перевірка офіційної бухгалтерської звітності обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти й відповідності чинному законодавству. А. буває зовнішній і внутрішній.

Аудитор – фізична або юридична особа, котра має кваліфікаційний сертифікат на право займатися аудиторською діяльністю на території України

та ліцензію на відповідну діяльність. А., який здійснює незалежну експертизу чи контроль за дотриманням установленого порядку проведення фінансово-господарських операцій, бухгалтерського обліку та звітності, надає консультаційні послуги.

Аудиторська палата України – незалежний, самостійний орган, який функціонує на засадах самоврядування. А. п. У. організовує незалежний фінансовий контроль: здійснює сертифікацію та ліцензування суб'єктів, що мають намір займатися аудиторською діяльністю, затверджує програми підготовки аудиторів, норми і стандарти аудиту; веде реєстр аудиторських фірм та аудиторів, які надають аудиторські послуги.

Б

База оподаткування – базова вартісна величина конкретного об'єкта оподаткування, за якою нараховують певний податок.

Баланс держави платіжний – система показників, які характеризують співвідношення між сумою фактичних грошових надходжень з-за кордону та сумою платежів іншим державам за певний період (рік, квартал, місяць) або на певну дату. Б. д. п. є видом балансу міжнародних розрахунків. Б. д. п. складається з двох частин – надходжень і платежів. Основними статтями надходжень є: доходи від експорту товарів, надання іншим країнам різних послуг, грошові перекази з інших країн, надходження від наданих іншим країнам кредитів (суми сплати кредитів і процентів). Основними статтями платежів є: оплата імпортних товарів та надання іншими країнами послуг, перекази організацій і громадян в інші країни, оплата отриманих в інших країнах кредитів. Якщо грошові надходження перевищують платежі, Б. д. п. є активним (активне сальдо), в інших випадках пасивним (пасивне сальдо). Стан Б. д. п. значно впливає на валютний курс та валютну політику держави. Погіршення балансу призводить до посилення валютного контролю, зниження курсу національної валюти.

Баланс зовнішньоторговельний – співвідношення між вартістю експорту й імпорту держави в її торгівлі з іншої країною чи групою країн за певний період часу (місяць, квартал, рік). Він показує не тільки товари, що перетнули кордон, а й платежі та надходження від експорту й імпорту, які в часі можуть не збігатися з рухом товарів. Баланс вважається активним, якщо вартість експорту перевищує вартість імпорту, і пасивним, коли експорт менший від імпорту.

Баланс консолідований – зведена бухгалтерська звітність щодо діяльності й фінансових результатів материнської та дочірніх компаній або монополій, концернів загалом.

Баланс підприємства – звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Це основна форма бухгалтерської звітності, що показує в грошовій формі процес кругообігу господарських засобів підприємства та їх участь у розширеному відтворенні. Б. п. має форму таблиці, яка характеризує стан господарських засобів на певну дату за їх складом і використанням (актив) та джерелами надходження і призначення (пасив).

Баланс фінансовий – сукупність показників, що відбивають процеси формування і використання загальнодержавних, територіальних фінансових ресурсів чи фінансів окремого підприємства, організації, установи. Певна сукупність фінансових балансів становить їх систему.

Баланс фінансових ресурсів території – система показників, що відбиває джерела формування, обсяги, а також напрями використання фінансових ресурсів у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці за певний час, як правило, за рік.

Банківський кредит – основна форма кредиту, за якої банк надає клієнтові у тимчасове користування частину власного або залученого капіталу на умовах повернення зі сплатою банківського процента.

Банкрутство – встановлена судом неспроможність боржника – підприємства, банку, іншої організації чи окремої особи – задовольнити в установлений для цього строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги, а також виконати зобов'язання перед бюджетом, пов'язані з недостатністю активів у ліквідній формі , що тягне за собою примусову ліквідацію підприємства з метою поділу майна боржника між кредиторами.

Бізнес-план – документ, що містить систему заходів чи програму дій, пов'язаних часом і місцем реалізації, узгоджених з метою і ресурсами та спрямованих на отримання максимального прибутку через реалізацію підприємницького проекту. У ньому розглядаються науково-технологічні, організаційні, соціальні та інші сторони реалізації проекту, при цьому основна увага приділяється фінансово-економічним аспектам.

Біржа – заклад, у якому здійснюється купівля-продаж цінних паперів (фондова), золота і валюти (валютна), торгівля масовими товарами (товарна), а також робочої сили (б. праці).

Біржа валютна – організаційно оформлений і регулярно функціонуючий ринок, на якому реалізують угоди щодо купівлі-продажу іноземних валют і формуються курси цих валют за фактичним співвідношенням попиту і пропонування. Покупцями та продавцями на Б. в. є банки , що здійснюють угоди за свій рахунок або за дорученням своїх клієнтів. Вони діють при фондових і товарних біржах.

Біржа фондова – організаційно оформлений і регулярно функціонуючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами. Належить до вторинного ринку цінних паперів, зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу. Найбільші Б. ф. зосередженні в Парижі, Нью-Йорку, Чикаго, Лондоні. Б. ф. виконує такі функції: відкриває доступ підприємствам до позикового небанківського капіталу; є важливим координатором розміщення державних цінних паперів; забезпечує переміщення капіталу з однієї галузі в іншу.

Біржова угода – угода, укладена під час роботи біржі і зареєстрована на ній . Види Б. у.: касові угоди – оплачуються не пізніше від терміну, встановленого біржовою радою (два-три дні); строкові (ф'ючерсні) угоди – використовуються через певний термін, погоджений під час їх укладення; спекулятивні угоди – укладаються з метою отримання прибутку на різниці контрактних цін.

Біржові посередники – фізичні особи (маклери, брокери) чи фірми, які виконують функції посередників на фондових, товарних і валютних біржах, за що одержують комісійну винагороду.

Бони державної скарбниці – вид державних цінних паперів, довготермінове державне зобов'язання. Випускаються на пред'явника на термін від 5 до 25 років. Розповсюджуються серед населення й обертаються за номінальною вартістю. Власник має право на отримання доходу, який виплачується за купонами протягом усього терміну володіння.

Борг консолідований – частина загальної суми державного боргу чи боргу підприємства. Б. к. утворюється внаслідок випуску довготермінових позик, продовження терміну дії коротко- та довготермінових позик, об'єднання раніше випущених позик.

Боргове зобов'язання – документ, який позичальник видає кредиторові, отримуючи позику. У ньому вказують суму кредиту і термін його погашення.

Бухгалтерська звітність – звітність, що складається на підставі бухгалтерського обліку, для задоволення потреб певних користувачів.

Бюджет – план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Бюджети місцевого самоврядування – бюджети територіальних громад, сіл, селищ, міст та їх об'єднань.

Бюджетна класифікація – єдине систематизоване згрупування доходів, видатків (у тому числі кредитування за вирахуванням погашення) та фінансування бюджету за ознаками економічної сутності, функціональної діяльності, організаційного устрою та іншими ознаками відповідно до законодавства України та міжнародних стандартів.

Б. к. має такі складові:

- класифікація доходів бюджету;
- класифікація видатків (у тому числі кредитування за вирахуванням погашення)
- бюджету;
- класифікація фінансування бюджету;
- класифікація боргу.

Б. к. застосовується для здійснення контролю за фінансовою діяльністю органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших розпорядників бюджетних коштів, проведення необхідного аналізу в розрізі доходів і видатків, забезпечення загальнодержавної і міжнародної порівнянності бюджетних показників.

Бюджетна політика – діяльність щодо формування бюджету держави, його збалансування, розподілу бюджетних коштів тощо.

Бюджетна програма – систематизований перелік заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети та завдань, виконання яких пропонує та здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.

Бюджетна резолюція – нормативний документ, який ухвалюється Верховною Радою України. Б. р. окреслює пріоритети бюджетної політики держави на наступний бюджетний рік. Вона є орієнтиром для уряду України під час розроблення проекту державного бюджету і для Верховної Ради України під час розгляду бюджету і законів, що впливають на доходи і видатки державного бюджету. Верховна Рада України приймає Б. р. на наступний рік не пізніше 1 липня поточного року. Питання розроблення та прийняття Б. р. регулюються регламентом Верховної Ради України.

Бюджетна система України – сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного й адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права.

Бюджетна установа – орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок відповідного державного бюджету чи місцевих бюджетів. Б. у. є неприбутковими.

Бюджетне асигнування – повноваження, надане розпоряднику бюджетних коштів відповідно до бюджетного призначення на взяття бюджетного зобов'язання та здійснення платежів з конкретною метою в процесі виконання бюджету. В умовах ринкової економіки ця форма фінансового забезпечення як методу фінансового механізму є підпорядкованою самофінансуванню і кредитуванню.

Бюджетне зобов'язання – будь-яке здійснене відповідно до бюджетного асигнування розміщення замовлення, укладення договору, придбання товару, послуги чи здійснення інших аналогічних операцій протягом бюджетного періоду, згідно з якими необхідно здійснити платежі протягом цього ж періоду або у майбутньому.

Бюджетне право – сукупність установлених державою юридичних норм, що визначають засади її бюджетного устрою та порядок формування, розгляду, затвердження і виконання всіх бюджетів, які складають бюджетну систему держави. Є частиною фінансового права.

Бюджетне призначення – повноваження, надане головному розпоряднику бюджетних коштів Бюджетним кодексом, Законом України про Державний бюджетУкраїни або рішенням про місцевий бюджет, що має кількісні та часові обмеження та дає змогу надавати бюджетні асигнування.

Бюджетне прогнозування – обґрунтування показників доходів і видатків бюджету на перспективу. Це науково-аналітична стадія розроблення бюджету, в процесі якої визначаються концепція, шляхи її реалізації та основні завдання, які мають бути досягнуті. Б. п. – один із видів економічного прогнозування. За часом поділяється на коротко (1–5 років) та довготермінове (5–10 років). Найпоширенішими його методами є екстраполяція, моделювання, експертні оцінки.

Бюджетне регулювання – система перерозподілу коштів між бюджетами, що полягає в передаванні частини фінансових ресурсів бюджетів вищих рівнів бюджетам нижчих рівнів з метою збалансування останніх.

Бюджетне самофінансування – форма, спосіб забезпечення дохідної частини бюджету дохідними джерелами; забезпечення дохідної частини бюджету відповідно до обов'язків і потреб органу місцевого самоврядування коштами за рахунок фінансових ресурсів, які він самостійно мобілізує на відповідній території.

Бюджетне фінансування – форма централізованого виділення з державного бюджету фінансових ресурсів у вигляді безповоротного, безоплатного надання коштів, інвестицій на розвиток економіки, соціально-культурні заходи, оборону та інші громадські потреби . Має чіткий цільовий характер, перебуває під фінансовим контролем держави. У процесі Б. ф. здійснюється контроль за найбільш ефективним і раціональним використання ресурсів, дотриманням режиму економії, зниження вартості і собівартості продукції, що випускається.

Бюджетний дефіцит – перевищення видаткової частини державного бюджету над дохідною. Є однією з основних причин розвитку інфляції. Б. д. спричиняється економічною кризою , скороченням надходжень до бюджету, зростанням видатків з бюджету. Джерелами фінансування Б. д. є державні внутрішні та зовнішні запозичення. Емісійні кошти Національного банку України за Бюджетним кодексом України не можуть використовуватися на покриття Б. д.

Бюджетний запит – документ, підготовлений розпорядником бюджетних коштів, що містить пропозиції з відповідними обґрунтуваннями щодо обсягу бюджетних коштів, необхідних для його діяльності на наступний бюджетний рік.

Бюджетний кодекс України – документ, який визначає засади бюджетної системи України , її структуру, принципи, правові норми функціонування, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Бюджетний контроль – один із видів фінансового контролю, здійснюваного в процесі складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів. На державному рівні. Б. к. забезпечують законодавчі та виконавчі органи влади, а на рівні місцевих органів самоврядування – представницькі й адміністративні структури. Б. к. спрямований на встановлення фактів порушення чинного законодавства у визначенні доходів і видатків бюджету.

Бюджетний механізм – сукупність конкретних форм бюджетних відносин, методів мобілізації і витрачання бюджетних коштів, складник фінансового механізму.

Бюджетний період – час дії закону про Державний бюджет України та рішення про місцевий бюджет. Б. п. для всіх бюджетів, що складають бюджетну систему, становить

один календарний рік, який починається 1-го січня кожного року і закінчується 31-го грудня того ж року.

Бюджетний процес – регламентована нормами права діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням бюджетів, їх виконанням і контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України.

Бюджетний розпис – документ, в якому відображається розподіл доходів та фінансування бюджету, бюджетних асигнувань головним розпорядникам бюджетних коштів по певних періодах року відповідно до бюджетної класифікації.

Бюджетні обмеження – фінансові обмеження на витрачання бюджетних коштів, що виражаються у формі гранично допустимих витрат. Б. о. зумовлені браком коштів у бюджеті держави.

Бюджетно-кошторисне планування – система науково обґрунтованих заходів щодо визначення критеріїв розподілу коштів і використання фінансових ресурсів. Є частиною фінансового планування. Основними фінансово-плановими документами, що розробляються в бюджетних установах у процесі Б.-к. п., є кошториси витрат. Їх наукова обґрунтованість базується на реальності планових розрахунків, їх економічному підтвердженні, використанні економічних норм і нормативів.

В

Валовий дохід – загальна **сума доходу** платника податку на прибуток підприємства від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій і матеріальній або нематеріальній формах як на митній території України, так і за її межами.

Валовий дохід підприємств – вартість новоствореного продукту в грошовому виразі.

Валовий дохід скоригований – валовий дохід, визначений згідно із законодавством без урахування доходів, що не включаються до валового доходу.

Валовий прибуток (збиток) підприємств – це різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Валові витрати підприємств – витрати, здійснювані платником податку на прибуток протягом звітного податкового періоду, які виключаються із суми скоригованого валового доходу для обчислення суми оподатковуваного прибутку.

Валюта вільно конвертована – валюта, що вільно й необмежено обмінюється на інші чужоземні валюти. Сфера обміну В. в. к. поширюється як на поточні операції, пов'язані з повсякденною зовнішньоекономічною діяльністю, так і на операції щодо зовнішніх кредитів та закордонних інвестицій. Режим функціонування В. в. к практично означає відсутність будь-яких валютних обмежень.

Валюта неконвертована – національна валюта, що функціонує в межах тільки однієї країни і не обмінюється на інші чужоземні валюти. До В. н. належать валюти, щодо яких застосовують різні обмеження і заборони на вивезення, ввезення, продаж, купівлю, обмін на чужоземні валюти, а також

використовують різні заходи валютного регулювання, зокрема валютні коефіцієнти, з метою обмеження обігу цих валют.

Валюта частково конвертована – національна валюта країн, які застосовують валютні обмеження для резидентів і окремих видів обмінних операцій. В. ч. к., як правило, обмінюється тільки на деякі чужоземні валюти з окремих видів міжнародного платіжного обігу.

Валютна інтервенція – форма впливу центрального банку країни на формування курсу національної валюти. Полягає в тому, що банк продає або купує великі партії твердих валют за національну валюту. Використовується здебільшого для усунення різких коливань курсу національної валюти. З метою підвищення курсу власної грошової одиниці центральний банк продає чужоземну валюту, і навпаки, для зниження курсу своєї валюти він скуповує тверду валюту в обмін на національну.

Валютна політика – сукупність економічних, правових та організаційних заходів, здійснюваних державними органами, центральними банківськими і фінансовими установами, а також міжнародними валютно-фінансовими установами в галузі валютних відносин. Розрізняють поточну і довготермінову В. п. Поточна В. п. здійснюється з метою забезпечення нормального функціонування національних і міжнародних валютних систем, підтримування рівноваги платіжних балансів. Оперативне регулювання валютно-ринкової кон'юнктури при цьому проводиться за допомогою дисконтної та девізної політики.

Довготермінова В. п. охоплює досить тривалий період і передбачає заходи структурного характеру для послідовної зміни валютного механізму. Здійснюється через міждержавні переговори та укладення угод у межах МВФ та на регіональному рівні, а також за допомогою валютних реформ тощо.

Валютне регулювання – одна із форм державного регулювання міжнародних економічних відносин. Суть її полягає в регулюванні міжнародних розрахунків та порядку здійснення операцій з валютою і валютними цінностями . В. р. використовується з метою узгодження платіжних балансів, зміни структури імпорту чи його обмеження, концентрації валютних ресурсів у руках держави, впливу на курс національної валюти, обмеження обігу чужоземної валюти тощо.

Валютний контроль – державне регулювання обсягу готівки в чужоземній валюті та її обмінного курсу щодо інших валют.

Валютний фонд (підприємства) – сукупність належних підприємству коштів у вільно конвертованій валюті. Формується внаслідок реалізації експортної продукції, робіт і послуг відповідно до законодавства, що регулює зовнішньоекономічну діяльність, або через придбання валюти на біржі.

Варант – свідоцтво, що дає змогу власникові облігацій чи привілейованих акцій купувати прості акції за наперед узгодженою ціною.

Вартість – виражена в грошах цінність будь-чого або величина витрат на будь-що. В. є тією реальною базою, що робить гроші і товар економічно тотожними поняттями. Товар обмінюється на гроші, а гроші на інший товар завдяки тому, що ці ринкові категорії мають спільну основу – В.

Вартість активу балансова – вартість активу за даними бухгалтерського обліку, відбита в балансі підприємства.

Вартість додана – різниця між вартістю вироблених товарів, виконаних робіт чи наданих послуг та вартістю матеріалів, використаних у процесі їх виробництва (виконання, надання).

Вартість додаткова – частина вартості товару, що виступає як чистий прибуток від господарської діяльності. Є одним із джерел утворення національного доходу. Величина створюваної на підприємстві В. д. залежить від технічного рівня виробництва, а в масштабі держави – від ефективності економіки загалом.

Вартість основних фондів балансова – вартість основних фондів на початок і кінець кожного року, визначена балансовим методом за даними бухгалтерського обліку про наявність і рух основних фондів. Балансова вартість є змішаною оцінкою основних фондів, оскільки частина інвентарних об'єктів числиться на балансі за відповідною вартістю на момент останнього переоцінення, а основні фонди, придбані після цього, – за повною початковою вартістю. Є вартість основних фондів початкова, залишкова, відновна, середня, ліквідаційна.

Ввізне мито – мито, яке стягує держава з імпортних товарів з метою поповнення державного бюджету та захисту внутрішнього ринку. В. м. поділяється на адвалорне (від вартості товару) та специфічне (у вигляді твердої ставки зі штуки чи одиниці виміру – ваги, площі, об'єму товару).

Векселедавець – див. Вексель.

Векселетримач – власник векселя, котрий може бути пред'явлений до оплати. Має право на отримання тієї суми, на яку виписано вексель.

Вексель – цінний папір і вид кредитних грошей, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання боржника (векселедавця) сплатити у встановлений термін і в повному порядку визначену суму грошей власнику векселя (векселедержателю). Векселі бувають : прості, переказні, акцептовані, депоновані, державної скарбниці (казначейські), фінансові.

Вексель акцептований – вексель, що містить згоду (акцепт) платника (трасата) на його оплату.

Вексель депонований – вексель, виданий на забезпечення кредиту.

Вексель державної скарбниці (казначейський) – один з видів державних цінних паперів, що є короткотерміновим грошовим зобов'язанням (випускають на термін від 3 до 12 місяців). В. д. с. розповсюджують переважно серед банків та інших юридичних осіб. Доходи власників таких векселів формуються завдяки тому, що їх купують зі знижкою від номінальної вартості, а продають за номінальну вартість. Емітує та погашає В. д. с. центральний банк за дорученням державної скарбниці (казначейства) чи міністерства фінансів.

Вексель казначейський – див. Вексель державної скарбниці (казначейський).

Вексель переказний (тратта) – письмовий наказ векселетримача (трасанта),адресований платникові (трасатові), сплатити третій особі (ремітентові) у зазначений строк вказану суму.

Вексель простий – письмове просте і нічим не обумовлене зобов'язання векселедавця сплатити власникові векселя у зазначений строк у визначеному місці вказану суму.

Вексель товарний (комерційний) – вексель, виданий позичальником під заставу товарів.

Вексель фінансовий – вексель, емітований банком.

Вивізне мито (експортне) – мито, яке стягує держава з експортованих товарів. Є інструментом регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств. У розвинутих країнах В. м. (е.) зараз використовується рідко.

Видатки бюджету – кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум. В. б. класифікуються за: 1) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки (функціональна класифікація видатків);

2) економічною характеристикою операцій, при проведенні яких здійснюються ці видатки (економічна класифікація видатків); 3) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків); 4) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків).

Виконання бюджету держави – забезпечення повного і своєчасного надходження всіх передбачених у бюджеті доходів і спрямування коштів на фінансування видатків, включених до бюджету. Є основною стадією бюджетного процесу.

Використання прибутку підприємства – спрямування прибутку підприємства на сплату податків, створення резервного фонду, виплату дивідендів, поповнення статутного фонду, фінансування витрат у процесі фінансово-господарської діяльності.

Випадок страховий – передбачена страховою угодою подія, після якої страховик зобов'язаний виплатити страхове відшкодування (страхову суму) страхувальникові (клієнтові).

Виплата страхового відшкодування – основне зобов'язання страховика за договором страхування; етап, який завершує страхові відносини у разі загибелі чи пошкодження майна. Порядок і термін В. с. в, визначені чинним законодавством та нормативними документами. Залежить від категорії страхувальників, форми страхування, виду застрахованого майна тощо.

Виплата страхової суми – основне зобов'язання страховика за договором особистого страхування. Передбачає надання грошової допомоги застрахованому або членам його сім'ї у разі настання страхового випадку.

Виручка від реалізації продукції підприємства – грошові кошти, які надійшли підприємству за продану продукцію.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками).

Витрати бюджету – видатки бюджету та кошти на погашення основної суми боргу. **Відомча класифікація видатків бюджету** – перелік головних

розпорядників бюджетних коштів. На її основі Державне казначейство України та місцеві фінансові органи ведуть реєстр усіх розпорядників бюджетних коштів.

Відомчий контроль – форма фінансового контролю, який здійснюється галузевими міністерствами і відомствами щодо підпорядкованих їм підприємств, організацій, установ. Об'єктом В. к. виступає фінансова діяльність підприємств та внутрішньовідомчі розподільні відносини.

Відплив капіталу – грошові засоби країни, що скеровуються до інших країн як інвестиції, позики чи з метою закупівлі фінансових активів. Їх показують у платіжному балансі на рахунку руху капіталу.

Відрахування і внески– платежі до бюджету та державних цільових фондів, які мають повне або часткове цільове призначення. Установлюються на певні цілі з визначенням джерела сплати або від певного вартісного показника.

Відрахування на геологорозвідувальні роботи – обов'язкові податкові відрахування видобувних підприємств. Зараховуються до собівартості продукції (робіт, послуг). Їх визначають за конкретними ставками на одиницю видобутку чи погашення запасів залежно від виду корисних копалин.

Вільна економічна зона (ВЕЗ) – частина держави, на якій установлено вільний режим для іноземних інвестицій та пільгові економічні умови (податкові пільги, валютний режим, низькі митні ставки) для підприємців. Метою створення ВЕЗ є активізація спільної інвестиційної діяльності, залучення іноземних технологій і валютних коштів, розвиток регіону тощо.

Вільна ціна – відпускна ціна, що встановлюється виробником на договірній основі, чи роздрібна ціна, що визначається торговцями самостійно.

Вкладення фінансові – кошти, вкладені підприємством у цінні папери чи капітал інших підприємств. Те саме, що й інвестиції фінансові.

Власні джерела формування фінансових ресурсів – кошти підприємницької структури (приватний чи акціонерний капітал).

Внески страхові – спільна назва збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та збору на обов'язкове соціальне страхування.

Внутрішні джерела формування фінансових ресурсів підприємств – прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, амортизаційні відрахування від основних фондів і нематеріальних активів тощо.

Внутрішній аудит – одна з форм внутрішнього фінансового контролю. Його здійснюють призначені внутрішні аудитори з метою інформування керівництва підприємства про ефективність фінансової діяльності загалом або окремих її етапів.

Внутрішній фінансовий контроль – форма контролю, що полягає у самоперевірці фінансової діяльності кожним суб'єктом розподільних відносин.

Вторинний розподіл ВВП – третя стадія розподілу вартості ВВП і етап перерозподілу в частині формування первинних доходів фізичних осіб, які зайняті в бюджетній сфері та не беруть участі у первинному розподілі ВВП.

«Вуличний» позабіржовий ринок цінних паперів – неорганізований фондовий ринок, на якому здійснюють купівлю-продаж цінних паперів (здебільшого акцій), але без реєстрації відповідних угод на біржі). Такому

ринку притаманні високий інвестиційний ризик, а також низький рівень юридичної захищеності інвесторів та їх поточної інформації.

Вхідний податок на додану вартість – сума податку на додану вартість, яку включено в ціну товарів (робіт , послуг) і котра сплачується суб'єктом господарювання за придбанням цих товарів (робіт, послуг).

Г

Гарант – поручитель: юридична або фізична особа, держава, що дає гарантію (виступає запорукою) в чомусь, зокрема у фінансових стосунках.

Гармонізація податків – систематизація та уніфікація податків, координація податкових систем і податкової політики країн, які належать до міжнародних регіональних угруповань. Реалізується через створення митних союзів, що об'єднують кілька держав, які проводять єдину митну політику.

Гіперінфляція – надшвидке зростання товарних цін і грошової маси в обігу, що призводить до різкого знецінення грошової одиниці, розладу платіжного обороту, порушення нормальних господарських зв'язків, зниження рівня життя. Г. є останньою стадією інфляційного процесу, коли гроші втрачають здатність виконувати свої функції, зменшується їхня роль у регулюванні економіки, господарські зв'язки набирають бартерної форми, процеси в економіці держави набувають стихійного характеру. Г. настає коли зростання цін перевищує 50 % на місяць.

Головна державна податкова адміністрація – підпорядкований урядові України орган, до складу якого входять державні податкові адміністрації областей, районів, міст і районів у містах. Основними завданнями є: забезпечення дотримання податкового законодавства, облік платників податків та інших сплат до бюджету; здійснення контролю; перевірка правильності обчислення податків та своєчасного перерахування, роз'яснення законодавства з питань оподаткування тощо.

Головне контрольно-ревізійне управління – державний орган у системі Міністерства фінансів України, що складається з контрольно-ревізійних управлінь Республіки Крим, областей , м. Києва і Севастополя, контрольно-ревізійних підрозділів у районах, містах і районах у містах. Основними завданнями контрольно-ревізійної служби є здійснення державного контролю за:

1) цільовим та ефективним використання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів;
2) цільовим використання і своєчасним поверненням кредитів, одержаних під гарантію Кабінету Міністрів України;
3) порядком ведення бухгалтерського обліку та достовірністю звітності про виконання Державного бюджету України та місцевих бюджетів, кошторисів.

Державна контрольно-ревізійна служба України щомісячно надає Верховній Раді України та Міністерству фінансів України узагальнені результати звітів про проведені перевірки.

Головне управління Державного казначейства України – підрозділ Міністерства фінансів України. Метою його є: 1) забезпечення ефективного

управління коштами Державного бюджету України; 2) оперативність щодо фінансування видатків у межах наявних фінансових ресурсів. До його складу входять територіальні органи управління Державного казначейства України в Республіці Крим, містах Києві та Севастополі з відділеннями у районах, містах і районах у містах. Воно передбачає здійснення: 1) операції

з коштами державного бюджету; 2) розрахунково-касового обслуговування розпорядників бюджетних коштів; 3) контролю бюджетних повноважень під час зарахування надходжень, прийняття зобов'язань та проведення платежів; 4) бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання державного бюджету.

Головні розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їх керівників, які відповідно до статті 22 бюджетного Кодексу отримують повноваження через установлення бюджетних призначень.

Граничний обсяг боргу – граничний обсяг внутрішнього і зовнішнього державного боргу, боргу Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування, граничний обсяг надання гарантій, який встановлюється на кожний бюджетний період відповідно законом про Державний бюджет України чи рішенням про місцевий бюджет. Величина основної суми державного боргу не повинна перевищувати 60 % фактичного рівня обсягу валового внутрішнього продукту України.

Д

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості підприємству (організації) з боку юридичних і фізичних осіб, що виникла тимчасово через відволікання коштів з обігу підприємства у зв'язку з поставкою товарів, виконання робіт або надання послуг.

Девальвація – знецінення курсу національної чи міжнародної (регіональної) валютно-грошової одиниці відносно валют інших країн, міжнародних валютно-грошових одиниць. Д. відбиває знецінення відповідних валютних коштів унаслідок інфляції. Ринкова Д. означає падіння на ринку ціни однієї національної грошової одиниці відносно всіх інших валют. Д. національної валюти стимулює експорт і створює перешкоди для імпорту товарів. Д. може відбуватися стихійно чи цілеспрямовано як елемент грошово-кредитної політики держави з метою впливу на розвиток економіки, особливо на розвиток зовнішньоекономічних відносин.

Декларація валютна – документ у формі заяви, що пред'являється на митниці і містить відомості про валюту, яку перевозять через кордон.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку – центральний орган державної виконавчої влади, який забезпечує реалізацію єдиної державної політики щодо цінних паперів і функціонування фондового ринку в Україні. Основними завданнями є:

1) формування та забезпечення реалізації Єдиної державної політики цінних паперів в Україні;

2) координація діяльності центральних органів державної виконавчої влади з питань функціонування ринку цінних паперів;

3)забезпечення контролю за додержанням законодавства з питань функціонування фондового ринку;

4) реалізація заходів щодо захисту інтересів суб'єктів фондового ринку;

5) створення умов для розвитку конкуренції між учасниками фондового ринку та використання досвіду чужоземних держав щодо цього тощо.

Державна позика – форма державного кредиту, коли держава виступає як позичальник. Заборгованість за Д. п. зараховують до суми державного боргу країни.

Державне мито – обов'язковий збір у дохід держави, який справляється установами за вчинення дій та видання юридичним і фізичним особам документів, що мають правове значення. Буває двох видів: просте і пропорційне. Просте Д. м. справляється за твердими ставками, пропорційне – у процентному відношенні до відповідної суми позову або вартості відчужуваного майна, яка засвідчується договором. Д. м. справляють судові арбітражні органи, нотаріальні контори, органи Міністерства закордонних справ, Міністерства внутрішніх справ, Державного патентного відомства України, місцевих рад народних депутатів та інші уповноважені на те установи.

Державне регулювання інвестиційної діяльності – одна із умов реалізації державної інвестиційної політики, що полягає у прийнятті законів та інших нормативних актів, які регулюють інвестиційну діяльність у державі. Основними формами Д. р. і д. є визначення пріоритетних сфер та об'єктів інвестування: податкове регулювання інвестиційної діяльності, через надання фінансової допомоги інвесторам; проведення відповідної кредитної та амортизаційної політики; забезпечення захисту інвестицій; регламентування умов вивезення капіталу для здійснення інвестиції за кордоном тощо.

Державний борг (борг Автономної Республіки Крим чи борг місцевого самоврядування) – загальна сума заборгованості держави (Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування), яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави (автономної республіки Крим чи міського самоврядування), включаючи боргові зобов'язання держави (Автономної Республіки Крим чи міських рад), що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору. Величина основної суми державного боргу не повинна перевищувати 60 % фактичного річного обсягу валового внутрішнього продукту України.

Державний борг внутрішній – заборгованість держави кредиторам у даній країні.

Державний борг зовнішній – заборгованість держави громадянам, організаціям та фінансовим інституціям (кредиторам) інших країн.

Державний контроль – форма фінансового контролю з боку держави за фінансовою діяльністю юридичних і фізичних осіб та за власними фінансами. Д. к. охоплює загальнодержавний рівень розподілу вартості ВВП.

Державний кредит – 1) залучення державою тимчасово вільних коштів юридичних фізичних осіб у розпорядження відповідних органів державної влади для використання їх на фінансування державних витрат. Виступає у грошовій формі – державні цінні папери (облігації, скарбничі зобов'язання й умовні сертифікати ощадного банку); 2) сукупність кредитних відносин, у

яких однією зі сторін є держава, а кредиторами чи позичальниками – юридичні чи фізичні особи. У сфері міжнародного кредиту держава може бути одночасно і кредитором, і позичальником.

Державні видатки – сума коштів, що витрачаються державою в процесі здійснення її фінансової діяльності. Д. в. поділяються на централізовані і децентралізовані.

Державні доходи – сума коштів, що мобілізуються державною на забезпечення свої діяльності. За рівнем їх розміщення вони поділяються на централізовані і децентралізовані. Централізовані концентруються в бюджеті держави і фондах цільового призначення. Децентралізовані доходи – це доходи державних підприємств, установ, організацій, що формуються переважно за рахунок їхнього прибутку.

Державні фінанси – сукупність розподільно-перерозподільних відносин, що виникають у процесі формування: використання централізованих фондів грошових коштів, призначених для фінансового забезпечення виконання державою покладених на неї функцій.

Дериватив – документ установленої форми, який засвідчує право та (або) зобов'язання придбати чи продавати в майбутньому цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на визначених у ньому умовах. Д. поділяються на фондові, валютні і товарні. Перші Д. пов'язані з купівлею-продажем цінних паперів, другі валюти, а треті – будь-яких біржових товарів. До Д. належать форвардні та ф'ючерсні контракти, опціони.

Дефіцит платіжного балансу – загальна незбалансованість усіх форм руху товарів грошей між державою та її зовнішніми партнерами як щодо поточних розрахунків, так і щодо руху капіталу.

Джерела сплати податків – фінансові джерела, з яких сплачують нараховані податки та обов'язкові платежі податкового характеру. Основними Д. с. п. є: для громадян

– сукупний річний оподаткований дохід; для підприємств – дохід, що забезпечує виплату податкових платежів, включених до ціни реалізації продукції (податку на додану вартість, акцизного збору, ввізного мита); поточні витрати (витрати виробництва та реалізації), до яких відносять окремі загальнодержавні та місцеві податки; прибуток, з якого сплачують податок на прибуток підприємств, плату за землю та інші податки.

Джерела формування фінансових ресурсів підприємств – сукупність джерел формування додаткової потреби в капіталі на майбутній період для забезпечення розвитку підприємств. Ці джерела поділяються на внутрішні та зовнішні, власні, позичкові та залучені.

Дивіденди – 1) частина прибутку акціонерного товариства, котра щорічно розподіляється серед акціонерів після сплати податків, відрахувань на розширене відтворення та до страхових (резервних) фондів і сплати процентів за банківський кредит. Д. з простих акцій залежать від суми прибутку акціонерного товариства. З привілейованих акцій Д. сплачують у заздалегідь установленому розмірі як твердий процент від їхньої номінальної вартості. 2) доходи, отримувані суб'єктом оподаткування за корпоративними правами у

вигляді частини прибутку юридичної особи, включаючи доходи, нараховані як проценти на акції чи на внески до статутних фондів.

Дилер – фізична або юридична особа, що здійснює перепродаж товарів, цінних паперів, а також валют. Д. проводить операції від свого імені та власними коштами. Різниця між ціною придбання та ціни їх реалізації товару чи цінних паперів становить його дохід (прибуток). Прибуток також може бути за рахунок різниці в курсах валют і цінних паперів. Д. може надавати різні послуги.

Добровільне страхування – одна із форм страхування, яка на відміну від обов'язкового страхування здійснюється тільки за договором, що укладається між страховиком і страхувальником добровільно.

Довічне страхування – один із різновидів страхування життя-страхування на випадок втрати працездатності чи смерті. Передбачає відповідальність страховика за договором страхування протягом усього життя страхувальника.

Дострокове стягнення кредитної позики – погашення з ініціативи банку наданої позички до настання визначеного кредитною угодою терміну. Здійснюється у випадку порушення позичальником умов кредитування чи виявлення банком неплатоспроможності позичальника.

Дотація вирівнювання бюджетів – міжбюджетний трансфер на вирівнювання дохідної спроможності бюджету, який його отримує. Фіксована в сумі грошова допомога, що за певних умов на безповоротній основі надається державним бюджетом місцевим з метою забезпечення виконання ними своїх функцій без обмеження сфери використання коштів і не потребує вкладення коштів з боку отримувача.

Дохід від акцій – сума дивідендів; зростання курсової вартості акцій.

Дохід від вкладу – дохід, який отримує власник грошей, внесених на зберігання до банку чи іншої кредитної установи. Виплачується у вигляді процентів або виграшів і не підлягає оподаткуванню.

Дохід дивідендний – дохід підприємства від належних йому акцій інших акціонерних товариств.

Дохід емісійний – 1) дохід держави, одержуваний від надходження в обіг зайвих грошей. Це призводить до подальшого знецінення грошей і до скорочення реальних доходів населення; 2) сума перевищення доходів, отриманих підприємством від первинної емісії (випуску) власних акцій та інших паперів, що засвідчують корпоративні права, над їх номіналом.

Дохід інвестиційний – дохід від інвестицій у фінансові активи, зокрема у цінні папери.

Дохід лісовий – плата, що стягується до бюджету за використання лісових ресурсів. Буває трьох видів: плата за одержання деревини на пні; плата за другорядні лісові користування; штрафні санкції за порушення правил лісокористування.

Дохід неоподаткований – частина загальної суми доходу, яка не підлягає оподаткуванню.

Дохід номінальний – дохід у грошовому виразі, обчислений без урахування купівельної спроможності грошей, рівня цін, інфляції.

Дохід оподаткований – частина валового доходу юридичної або фізичної особи, що підлягає оподаткуванню.

Дохідність облігації – річний дохід, виражений у відсотках до ринкової ціни облігації. Це збільшення чи зменшення капіталу на момент погашення облігації.

Доходи бюджету – усі податкові, неподаткові та інші надходження, на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти). Доходи бюджету класифікуються за такими розділами: 1) податкові надходження; 2) неподаткові надходження; 3) доходи від операцій з капіталом; 4)трансферти.

Доходи від фінансово-інвестиційної діяльності – грошові кошти, отримані у вигляді дивідендів, відсотків за корпоративними, державними, іншими цінними паперами, розміщення коштів на депозитних рахунках у банках.

Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів – доходи, до яких відносять: місцеві податки і збори, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування; плата за землю ; податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів у частині, що зараховується до відповідного бюджету; надходження сум відсотків за користування тимчасово вільними бюджетними коштами; податок на промисел; надходження дивідендів, нарахованих на акції (частини, паї) господарських товариств, що є у власності відповідної територіальної громади; плата за забруднення навколишнього природного середовища; кошти від відчуження майна, яке перебуває у комунальній власності; фіксований сільськогосподарський податок; плата за оренду майнових комплексів, що перебувають у комунальній власності, надходження від місцевих грошово-речових лотерей, плата за гарантії; гранти та дарунки у вартісному обрахунку; власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок коштів відповідного бюджету; податок на прибуток підприємств комунальної власності; платежі за спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення; інші надходження, передбачені законом.

Е

Економічна ефективність – результативність економічної діяльності, реалізації економічних програм та заходів, що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту (результату) до витрат ресурсів, які зумовили отримання цього результату.

Економічна криза – одна з глибоких проблем сучасності, яка проявляється в різкому загостренні суперечностей у відносинах між суспільством і природою, порушенні природних процесів через надмірну антропогенну дію, непередбачувані наслідки науково-технічного прогресу, зростання енергоспоживання, розбалансованості товарно-грошових та фінансових відносин, інфляції та зростання державного боргу тощо.

Експорт капіталу – вивезення за межі України капіталу в будь-якій формі (валютних коштів, продукції, послуг, робіт) прав інтелектуальної

власності та інших немайнових прав з метою одержання прибутків від виробничої та інших форм господарської діяльності.

Еластичність попиту – показник, який виражає зміни сукупного попиту, викликані зниженням цін на товари і послуги.

Еластичність пропозиції – показник, який виражає зміни сукупної пропозиції, що виникають у зв'язку із зростанням цін.

Елементи системи оподаткування – складники системи оподаткування, до яких належать: суб'єкт (платник) податку, об 'єкт оподаткування, одиниця оподаткування, податкова ставка, джерело сплати податку і податкова квота.

Емісія грошей – випуск в обіг грошей як у готівковій, так і в безготівковій формі. Призводить до збільшення грошової маси в обігу. Економічні межі емісії визначають потребами сфери обігу в грошах як засобові обігу, платежу та нагромадження. Емісія виправдана лише за умови зростання обсягів виробництва. Право Е. г. надане Національному банку України.

Емісія цінних паперів – випуск в обіг акцій, облігацій, скарбничих зобов'язань та інших цінних паперів. Здійснюється державними та комерційними кредитними установами, підприємствами, органами влади різних рівнів. Основна мета Е. ц. п. – залучення додаткових коштів з ринку позикових капіталів. Підприємства залучають такі кошти для збільшення економічного потенціалу, банки – для збільшення кредитних ресурсів, державні органи – для покриття бюджетного дефіциту.

Емітент – держава, установа чи підприємство, які проводять емісію цінних паперів, грошових знаків, платіжно-розрахункових документів тощо.

Є

Євро – спільна регіональна валюта країн Європейського співтовариства. Запроваджена Європейською комісією на Раді міністрів економіки й фінансів країн ЄС 1 травня 1998 р.

Євробанк – міжнародний банк, який здійснює свою діяльність на євроринку. **Євродолари** – тимчасово вільні кошти в американських доларах, що розміщуються організаціями чи приватними особами за межами США (у банках західноєвропейських країн). Є. використовують для надання кредитів у безготівковій формі.

Єврокредити – міжнародні кредити, що надаються великими комерційними банками за рахунок євровалютного ринку. Позичальниками євровалют виступають великі національні монополії чи транснаціональні корпорації для фінансування великомасштабних процесів і заходів. Є. надають на строк від 2 до 10 років з плаваючими процентними ставками.

Єврооблігація – цінний папір на пред'явника; боргове зобов'язання позичальника, що отримав довготермінову позику в одній з євровалют. Випускаються синдикатами, які об'єднують банки та інші кредитні установи Є. розміщується одночасно на ринках кількох країн.

Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР) – регіональний міжнародний банк, який здійснює довготермінове кредитування країн Центральної та Східної Європи з метою проведення в них структурних економічних реформ, формування ринкових відносин, сприяння розвиткові

приватного бізнесу, розвитку економічних зв'язків із західноєвропейськими країнами. До нього входять такі країни: США, Японія, Австралія, Нова Зеландія, Туреччина, Кіпр, Мальта, Європейський інвестиційний банк і Європейське економічне співтовариство.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) – міжурядова кредитна організація Європейського співтовариства. Банк надає кредити для спорудження та реконструкції об'єктів, що належать до сфери інтересів країн – членів ЄС та асоційованих держав.

Європейський фонд валютного співробітництва (ЄФВС) – фонд, створений з метою валютних інтервенцій у межах Європейського співтовариства. Надає кредити членам ЄС на погашення тимчасового кредиту їхніх платіжних балансів та розрахунків, пов'язаних із підтримкою валютних курсів.

Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР) – фонд, метою діяльності є фінансування заходів для вирівнювання регіональних диспропорцій у країнах – членах ЄС. Створений у 1957 р.

Євроринок – міжнародний ринок позичкових капіталів, на якому операції здійснюються в євровалютах. Є. охоплює: єврогрошовий ринок (короткотермінові депозити строком до одного року); ринок банківських єврокредитів (середньотермінові кредити від двох до десяти років); ринок єврооблігацій (середньо- та довгострокові позики від десяти до п'ятнадцяти років).

Єдиний митний тариф України – систематизований звіт ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі. Є. м. т. У. заснований на міжнародно визнаних нормах і розвивається

у напрямі максимальної відповідності до загальноприйнятих у міжнародній практиці принципів і правил митної справи. Ставки Є. м. т. У. є єдиними для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування.

З

Загальнодержавні податки, збори та інші обов'язкові платежі – платежі, які справляються на всій території України. До них належать: податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на додану вартість; акцизний збір; податок на майно; державне мито; мито, збір до Державного соціального фонду; рентні платежі; платежі за використання природних ресурсів; збір за забруднення довкілля.

Закон вартості – об'єктивний економічний закон, що регулює зв'язки між товаровиробниками, розподіл і стимулювання суспільної праці в умовах товарного виробництва, згідно з яким виробництво та обмін здійснюються на основі їх вартості, величина якої вимірюється суспільно необхідними затратами праці.

Закон про Державний бюджет України – закон, який затверджує повноваження органам державної влади здійснювати виконання Державного бюджету України протягом бюджетного періоду.

Запозичення бюджетні – операції, пов'язані з отриманням бюджетом коштів на умовах повернення, платності та строковості, у результаті яких виникають зобов'язання держави, Автономної Республіки Крим чи місцевого самоврядування перед кредиторами.

Право на здійснення державних внутрішніх та зовнішніх запозичень у межах і на умовах, передбачених законом про Державний бюджет України, належить державі в особі Міністерства фінансів України за дорученням Кабінету Міністрів України. Верховна Рада Автономної Республіки Крим та міські ради мають право здійснювати внутрішні запозичення (за винятком короткотермінової позички у фінансово-кредитних установах для покриття тимчасових касових розривів на термін до трьох місяців). Зовнішні позички можуть здійснювати лише міські ради міст з чисельністю населення понад вісімсот тисяч мешканців.

Захищені статті видатків Державного бюджету України – статті видатків бюджету, обсяги яких не можуть змінюватися у разі скорочення затверджених бюджетних призначень. Перелік захищених статей видатків Державного бюджету України визначається законом про Державний бюджет України.

Збір готельний – збір з фізичних осіб, як резидентів, так і нерезидентів України, які проживають у готелях, кімнатах, гуртожитках та інших приміщеннях житлового фонду готельного типу усіх форм власності, юридичних осіб, спільних підприємств, філій, відділень, що орендують житловий фонд готельного типу усіх форм власності. Об'єктом оподаткування З. г. є: вартість проживання в приміщеннях житлового фонду готельного типу (без додаткових послуг і податку на додану вартість) за добу; вартість оренди приміщень житлового фонду готельного типу (без додаткових послуг і податку на додану вартість) за добу. Ставки З. г. встановлюються в межах від 10 до 20 % вартості проживання або вартості оренди приміщень житлового фонду готельного типу за кожну добу З. г. справляється адміністраціями готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків.

Збір за видачу дозволів на будівництво на земельних ділянках у населених пунктах об'єктів виробничого і невиробничого призначення, індивідуального житлового, дачного будівництва, будівництва садових будинків та гаражів – збір з юридичних осіб усіх форм власності, філій, відділень, представництв та інших відокремлених підрозділів юридичних осіб та з фізичних осіб за видачу дозволу для будівництва на земельних ділянках, отриманих на ці цілі. Розміри збору розраховуються виходячи зі ставок збору за площі, зайняті під будівництво земельної ділянки.

Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг – плата юридичних та фізичних осіб за оформлення та видачу дозволів на торгівлю та надання послуг у спеціально відведених для цього місцях. Ставка встановлюється в розмірі: від 5 до 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за щорічну переатестацію для суб'єктів підприємницької діяльності, які постійно здійснюють торгівлю та надають послуги; від 0,5 до 3 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за одноразовий (в межах однієї доби) дозвіл на розміщення об'єктів дрібно-роздрібної торгівлі та сфери

послуг; від 0,1 до 1 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян за одноразовий дозвіл на торгівлю у спеціально відведених місцях.

Збір за організацію гастрольної діяльності – збір з суб'єктів підприємницької діяльності – резидентів України або нерезидентів, які зареєстровані відповідно до чинного законодавства і здійснюють організацію та проведення гастрольної діяльності на території України за участі іноземних виконавців. Об'єктом оподаткування є кінцевий валовий дохід від реалізації квитків. Ставка збору встановлюється у відсотках від валового доходу.

Збір за припаркування автотранспорту – збір з водіїв (як резидентів, так і нерезидентів України), які здійснюють припаркування автомобілів у спеціально обладнаних або відведених для цього місцях, визначених органами місцевого самоврядування. Об'єктом оподаткування є час, на який припарковується автотранспорт. Граничний розмір ставки в спеціально обладнаних для припаркування автотранспорту місцях встановлюється в розмірі не більше 3 % неоподатковуваного мінімуму доходів громадян за припаркування автотранспорту на термін до однієї години та 5 % – більше однієї години. Граничний розмір ставки збору за припаркування автотранспорту у відведених для цього місцях установлюється в розмірі не більше 2 % неоподатковуваного мінімуму доходів громадян за припаркування автотранспорту на термін до однієї години та 4 % – більше однієї години.

Збір за проїзд по території прикордонних населених пунктів автотранспорту, що прямує за кордон або з-за кордону – збір з юридичних та фізичних осіб (як резидентів, так і нерезидентів) та з фізичних осіб, які на автотранспортних засобах, що належать цим особам, прямують за кордон або з-за кордону територією прикордонних населених пунктів. Об 'єктом оподаткування є одиниця автотранспортного засобу. Збір за проїзд автотранспорту з водіїв, які є громадянами інших держав, у тому числі і громадян СНД, стягується і перераховується у національній або іноземній валюті за офіційно встановленим на дату сплати курсом Національного банку України.

Збір курортний – збір з фізичної особи – громадянина України та іноземних громадян, які прибувають на територію органу місцевого самоврядування, на якій діє рішення про встановлення цього збору. З. к. справляється одноразово у триденний термін з дня їх прибуття у курортну місцевість під час реєстрації. Граничні розміри ставок К. з. для громадян України – від 0,5 до 1 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, а для іноземних громадян – від 1 до 2 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Збір на здійснення соціально-побутових заходів у селищі, селі (самооподаткування) – форма залучення додаткових коштів до місцевих бюджетів для фінансування разових цільових соціальних заходів у сільській місцевості. Збори встановлюються в розмірі , що не повинен перевищувати 20 % неоподатковуваного мінімуму доходів громадян за рік.

Збір ринковий – плата за здійснення торгівлі сільськогосподарською, промисловою продукцією та іншими товарами на ринках усіх форм власності, в критих ринках, павільйонах, на критих та відкритих столах, майданах, з

автомашин, візків, мотоциклів, ручних візків тощо. Ставка збору встановлюється залежно від виду сільськогосподарської та промислової продукції, виду та категорії ринку і благоустрою місця торгівлі в розмірі від 2 до 20 % неоподатковуваного мінімуму доходів громадян для фізичних осіб і до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян для юридичних осіб.

Збір та інший обов'язковий платіж – обов'язковий, безповоротний платіж до бюджетів відповідного рівня, який має відплатний, компенсаційний характер і вноситься регулярно або у зв'язку з наданням державою певної послуги чи певних прав.

Зведений бюджет Автономної Республіки Крим – включає показники бюджету Автономної Республіки Крим, зведених бюджетів її районів та бюджетів міст республіканського значення.

Зведений бюджет міста з районним поділом – включає показники міського бюджету та бюджетів районів, що входять до його складу. У випадку, коли місту або району у місті адміністративно підпорядковані інші міста, селища чи села, зведений бюджет міста або району в місті включає показники бюджетів цих міст, селищ та сіл.

Зведений бюджет області – включає показники обласного бюджету, зведених бюджетів районів і бюджетів міст обласного значення цієї області.

Зведений бюджет району – включає показники районних бюджетів, бюджетів міст районного значення, селищних та сільських бюджетів цього району.

Зведений бюджет України – сукупність показників Державного бюджету України, зведеного бюджету Автономної Республіки Крим та зведених бюджетів областей і міст Києва та Севастополя.

Зведені фінансові показники – показники, які характеризують явища і процеси на макрорівні: загальний обсяг фінансових ресурсів, доходів і видатків бюджету, грошових нагромаджень в економіці держави; величина внутрішнього і зовнішнього боргу; страхових і резервних фондів.

Звичайна процентна ставка за кредит – середньозважена процентна ставка на день сплати процентів за кредит, але не нижча, ніж середньозважена процентна ставка за кредити, надані протягом 30 календарних днів, що передували наданню цього кредиту.

Звітність про виконання Державного бюджету України – здійснюється Державним казначейством України, який встановлює єдині форми звітності за погодженням з Рахунковою палатою та міністерством фінансів України. Є оперативною, місячною, квартальною та річною. Річний звіт про виконання Закону України про Державний бюджет України подається Кабінетом Міністрів України Верховній Раді України не пізніше 1 травня року, наступного за звітним. Рахункова палата протягом двох тижнів готує висновки щодо виконання Державного бюджету України. Верховна Рада України розглядає звіт і приймає рішення про його затвердження.

І

Інвестиція – грошові, майнові, інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту; капітальні вкладення в розвиток

виробництва чи невиробничу сферу. До І. належать: грошові внески , пільгові банківські вклади , акції, рухоме і нерухоме майно, майнові права. Розрізняють І. фінансові, реальні, валові і чисті, приватні й державні. І. фінансові – вкладення капіталу в акції, облігації та інші цінні папери; І. реальні – вкладення в основний капітал і на приріст матеріально-виробничих запасів. І. валові – сумарні вкладення, необхідні для відшкодування і приросту основного капіталу. І. чисті відповідають І. валовим за вирахуванням суми амортизації основного капіталу. Приватні І. фінансуються за рахунок власних джерел і за рахунок залучених коштів. Державні І. фінансуються з коштів державного бюджету.

Інвестиційні фонди – фінансові інституції – учасники ринку цінних паперів, які здійснюють емісію власних акцій та інвестиції у цінні папери інших емітентів, торгівлю цінними паперами та які володіють інвестиційними цінними паперами.

Інвестор портфельний – інвестор, котрий купує акції акціонерних товариств з метою отримання поточного доходу чи примноження капіталу в перспективі , але не має на меті формувати контрольний пакет акцій для участі в управлінні акціонерним товариством.

Індивідуальні фінансові показники – показники, які деталізують зведені показники і доповнюють їх. Так, зведений показник загального обсягу фінансових ресурсів можна деталізувати в показниках прибутку, видах податків, відрахуваннях, а дохід бюджету – в платежах юридичних осіб та населення; видатки бюджету – за окремими напрямками видатків.

Індикативна функція фондової біржі – одна з функцій фондової біржі, яка полягає оцінці вартості й привабливості цінних паперів. На біржі проводиться котирування цінних паперів, яке дає інформацію інвесторам про вартісну і якісну оцінку цінних паперів та динаміку їх розвитку. Це створює передумови для надійного і достовірного механізму торгівлі, і є важливим чинником стимулювання ефективної діяльності емітентів.

Індосамент – 1) передавальний напис на векселі, чеку, іншому цінному папері, який засвідчує перехід прав за цим документом до іншої особи. І. роблять на звороті документа або на додатковому аркуші; 2) документ, що додається до страхового поліса і містить зміни умов страхування.

Інституція фінансово-кредитна – державна чи приватна організація, уповноважена здійснювати фінансові операції щодо кредитування, депонування вкладів, ведення розрахункових рахунків, купівлі та продажу валюти, цінних паперів, надання фінансових послуг тощо. До І. ф.-к. належать банки, фінансові компанії, інвестиційні фонди, ощадні каси, пенсійні фонди, взаємні фонди, страхові компанії, кредитні спілки.

Інструменти фінансові – різноманітні види ринкового фінансового продукту, зокрема цінні папери, грошові зобов’язання, валюта, ф’ючерси, опціони, депозитні свідоцтва, кредитні договори, страхові поліси тощо.

Інструменти фондового ринку – інструменти, за допомогою яких здійснюють операції на фондовому ринку (акції, облігації, ощадні сертифікати, опціони, ф’ючерсні контракти, форвардні контракти тощо).

Інфляція – порушення процесу суспільного виробництва, що проявляється у переповненні сфери обігу грошовими знаками понад реальні потреби господарства та їх обезцінюванні. І. знижує рівень життя населення, загострює економічні та соціальні суперечності, призводить до натуралізації процесів обміну, знецінення грошей, створює фінансове напруження в країні, послаблює заінтересованість працівників результатами своєї праці.

Інформаційні послуги – надання певної фінансової та нефінансової інформації тим чи іншим суб'єктам, необхідної їм для прийняття рішень у сфері фінансової діяльності. І. п. є сегментом ринку фінансових послуг.

Інфраструктура ринку – сукупність установ, організацій та підприємств, які обслуговують ринок (банки, товарні, фондові, валютні біржі, біржі праці, страхові компанії тощо).

К

Кадастр – систематизований опис та оцінка об'єктів, які підлягають оподаткуванню.

Кадастр земельний – реєстр земель за класами залежно від родючості , близькості до ринків збуту тощо. К. з. служить основою оцінки середньої дохідності 1 га землі кожного класу. Використовується для визначення ставок податку на землю.

«Канікули» податкові – певний період, на який платника податків звільняють від плати одного чи кількох податків.

Капітальний борг держави – загальна сума заборгованості й процентів, що мають бути сплачені за позиками.

Капітальний дохід – різниця між скоригованою балансовою вартістю основних засобів згідно з коефіцієнтом індексації та балансовою вартістю цих основних засобів до індексації.

Капітальні вкладення – витрати на створення нових, реконструкцію, розширення та технічне переоснащення діючих основних засобів.

Квота – 1) кількісний показник, що визначає частку в спільному виробництві, збуті, платежах; 2) частка податку в доході платника. Вона характеризує рівень оподаткування і може бути визначена в абсолютному розмірі й у відносному виразі.

Коефіцієнт вирівнювання обсягу дотації – коефіцієнт, що застосовується при розрахунку обсягу дотації вирівнювання та коштів, що передаються до Державного бюджету України з місцевих бюджетів, з метою зміцнення дохідної бази бюджетів місцевого самоврядування.

Коефіцієнти фінансові – система фінансових показників, що характеризують співвідношення основних результатів діяльності підприємства, окремих структурних елементів використовуваних активів та капіталу. К. ф. використовується для аналізу фінансового стану підприємства та різних аспектів його фінансової діяльності.

Комерційний розрахунок – раціональний і високоефективний метод фінансової діяльності підприємств, полягає в пошуку достатніх і дешевих фінансових ресурсів, раціональному їх розміщенні, мінімізації витрат і максимізації доходів та прибутку. К. р. засновується на таких принципах:

повна господарська і юридична відокремленість; самоокупність, прибутковість, самофінансування, фінансова відповідальність.

Комітет з нагляду за страховою діяльністю – комітет, котрий організовує функціонування страхового ринку. Він проводить ліцензування страхових компаній та видає їм ліцензії на здійснення окремих видів страхування. Комітет здійснює контроль за діяльністю страхових компаній відповідно до страхового законодавства, а також розробляє методичні рекомендації щодо страхування.

Комунальний податок – місцевий податок, який сплачують юридичні особи всіх форм власності, що перебувають на території України.

Конверсія цінних паперів – зміна дохідності позик. Вона проводиться внаслідок зміни ситуації на фінансовому ринку (рівня облікової ставки центрального банку) чи погіршення фінансового стану держави, коли вона не в змозі виплачувати передбачуваний дохід.

Консолідація – передання зобов'язань за раніше випущеною позикою на нову позику з метою продовження терміну позики. Вона проводиться у формі обміну облігації попередньої позики на нові. В окремих випадках може застосовуватись і скорочення строків позики.

Контрольна функція фінансів – фінансовий контроль за формуванням і використанням доходів суб'єктів обмінно-розподільних відносин. У процесі цього контролю охоплюється вся діяльність юридичних і фізичних осіб та держави. На практиці К. ф. ф. проявляється у фінансовому контролі.

Кошик доходів бюджетів місцевого самоврядування – податки і збори (обов'язкові платежі), що закріплені за бюджетним Кодексом на постійній основі за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначені обсягів міжбюджетних трансферів.

Кошти позабюджетні – фінансові ресурси держави, що мають цільове призначення, але не включені до державного бюджету.

Кошторис – фінансовий план бюджетних установ, організацій, що визначає розмір, цільове направлення та поквартальний розподіл бюджетних коштів, які використовуються на утримання цих установ. Якщо установи фінансуються тільки за рахунок коштів бюджету, то вони складають кошторис витрат. Розрахунки планових витрат проводяться на основі нормативного методу. Якщо має місце комерційна залежність – складається кошторис доходів і витрат.

Кредит валютний – 1) різновид міжнародного кредиту, що надається у грошовій формі; 2) в Україні – внутрішній кредит у іноземній валюті, що надається банком, уповноваженим здійснювати валютні операції.

Кредит податковий – одна із податкових пільг, що полягає у відстроченні стягнення податку.

Кредит фінансовий – кошти, які надаються банком-резидентом або нерезидентом, кваліфікованим як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента або резидента, або резидентам і нерезидентам, які мають статус небанківських фінансових установ, згідно з відповідним законодавством у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк для цільового використання та під процент. Правила надання фінансових

кредитів установлюються НБУ (стосовно банківських кредитів), а також Кабінетом Міністрів України (стосовно небанківських фінансових організацій) відповідно до законодавства.

Кредиторська заборгованість – заборгованість, що виникла при розрахунках із постачальниками, тимчасове використання в грошовому обігу підприємства коштів кредитора.

Кредитування – надання суб'єктові підприємництва банківських кредитів на засадах платності, строковості й повернення. В умовах ринкової економіки є головною, провідною формою фінансового забезпечення.

Кредитування за вирахуванням погашення бюджетних коштів – операції, пов'язані з наданням коштів з бюджету на умовах повернення, платності та строковості, у результаті яких з'являються зобов'язання перед бюджетом, та операції, пов'язані з поверненням цих коштів до бюджету.

Кризова фінансова ситуація – ситуація, за якої ВВП не вистачає для формування доходів і фінансових ресурсів, тому розпродається національне багатство.

Л

Лізинг – довготермінова оренда машин, устаткування, споруд виробничого призначення. Л. передбачає збереження прав власності на товар за орендодавцем. Здійснюючи лізингові операції, орендодавець купує машини, обладнання, транспортні засоби, виробничі споруди і передає їх за угодою орендареві для використання з виробничою метою, зберігаючи право власності на них.

Лізинг оперативний (оренда) – господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає передання орендарю права користування основними фондами на строк, що не перевищує строку їх повної амортизації, з обов'язковим поверненням таких основних фондів їх власнику після закінчення строку дії лізингової угоди. Основні фонди, передані в оперативний лізинг, залишаються у складі основних фондів орендодавця.

Лізинг фінансовий (оренда) – господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає придбання орендодавцем на замовлення орендаря основних фондів з подальшим їх переданням у користування орендарю на термін, що не перевищує терміну їх повної амортизації, з обов'язковим подальшим переданням права власності на такі основні фонди орендарю. Витрати орендодавця на купівлю об'єктів Л. ф. не включаються до складу валових витрат або до складу основних фондів такого орендодавця. Основні фонди, передані у Л. ф., включаються до складу основних фондів орендаря.

Ліквідність активів – величина, обернена часові, необхідному для перетворення активів у гроші. Чим менше часу знадобиться для перетворення активів у гроші, тим вони ліквідніші.

Ліквідність підприємства – здатність суб'єкта господарювання в будь-який час здійснити необхідні витрати.

Ліквідність цінних паперів – спроможність реалізації цінних паперів за гроші без фінансових втрат.

Ліміт кредитування – гранична сума видачі кредиту або залишків заборгованості в плановому періоді.

Ліцензія – спеціальний дозвіл, який видається уповноваженим на це державним органом влади юридичним особам для здійснення конкретних, обумовлених законом господарських операцій, у тому числі зовнішньоекономічних.

М

Митна декларація – документ, що містить відомості про переміщення через кордон вантажів, цінностей, валюти. Заповнюється юридичними і фізичними особами та містить відомості про кількість товарів та їх ціну. Предмети, не зазначені в М. д., підлягають конфіскації.

Мито антидемпінгове – податкове мито на експортовані товари, яке вводять тоді, коли ціна цих товарів нижча за середні світові ціни і значно нижча за внутрішні ціни аналогічних товарів у країні-імпортері. М. а. захищає внутрішній ринок від коливання цін і підтримує вітчизняних виробників.

Мито зрівнювальне – мито, встановлене з метою вирівнювання цін на імпортні та вітчизняні товари для уникнення цінової конкуренції між ними.

Мито патентне – плата за надання права на використання винаходу відповідно до виданого патенту.

Мито преференційне – мито, що справляється за пільговими ставками з метою стимулювання розвитку міжнародної торгівлі.

Мито протекціоністське – мито, що впроваджується з метою захисту внутрішнього ринку від конкуренції з боку імпортних товарів.

Мито транзитне – мито, що справляється з вантажів, які перевозять транзитом через територію певної країни.

Міжбанківська валютна біржа – біржа, яка проводить торги з купівлі-продажу іноземних валют. Ціни, які формуються на цій біржі , характеризують ринковий курс валют, тобто той , який складається під впливом попиту і пропонування, як на національну, так і на іноземні валюти. Вплив НБУ на ринковий курс національної валюти здійснюється через участь у торгах через скупку тієї чи іншої валюти або валютних інтервенцій.

Міжбюджетні трансфери – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. М. т. поділяються на: дотацію вирівнювання; субвенцію; кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів; інші дотації.

Міжнародна фінансова корпорація (МФК) – міжурядова організація, спеціалізована кредитна установа ООН, філія міжнародного банку реконструкції і розвитку (МБРР). Надає кредити без вимоги урядових гарантій, але за умови високої рентабельності та фінансової ефективності проектів.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – провідна світова фінансова інституція. Заснований у 1944 р., а почав функціонувати у 1947 р. Основними цілями діяльності МВФ сприяння розвитку міжнародної торгівлі й співробітництву у сфері валютного регулювання та надання кредитів в іноземній валюті для вирівнювання платіжних балансів країн – членів фонду. Діяльність МВФ охоплює три основні напрями: кредитування, регулювання

міжнародних валютних відносин, постійний нагляд за світовою економікою. Його діяльність сприяє стабільності національних та світової валютних систем і забезпеченню на цій основі сталого економічного розвитку та надійності міжнародних економічних відносин.

Міжнародний фінансовий ринок – акумуляція вільних фінансових ресурсів у деяких країнах для забезпечення між ними їх перерозподілу з метою забезпечення сталого економічного розвитку світового господарства й одержання від цих операцій певного доходу. Залучення ресурсів на М. ф. р. розширяє фінансові можливості кожної держави, що сприяє вирівнюванню їхнього економічного розвитку та створенню умов для підвищення суспільного добробуту.

Міжнародні фінанси – сукупність обмінно-розподільних відносин, що виникають у зв'язку з рухом вартості між окремими країнами та у процесі формування і використання на світовому та регіональному рівнях централізованих грошових фондів.

Міжнародні фінансові інституції – надбудова над сукупністю національних фінансових систем, характеризують зародження єдиної фінансової системи світового співробітництва і виконують в основному функції надання фінансової допомоги у формі кредитів тим країнам, що її потребують. До їх складу входять: Міжнародний валютний фонд, група Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку, Африканський банк розвитку, Азіатський банк розвитку, Міжамериканський банк розвитку.

Міністерство фінансів України – центральний орган в управлінні фінансами України. На нього покладені завдання загального керівництва всією фінансовою системою країни. Головними його функціями є: вироблення основ і напрямів фінансової політики держави та розроблення заходів щодо їх реалізації; організація бюджетного процесу, складання проекту Державного бюджету та його виконання після затвердження Верховною Радою України; здійснення заходів з мобілізації коштів через систему державного кредиту та управління державним боргом; організаційне регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання через установлення правил здійснення фінансових операцій, форм фінансових документів, порядку ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності; організація функціонування ринку цінних паперів; забезпечення фінансових відносин держави з іншими країнами, міжнародними організаціями і фінансовими інституціями; організація і здійснення фінансового контролю в Україні.

Місцевий фінансовий орган – установа, що відповідно до законодавства України здійснює функції складання, виконання місцевих бюджетів; контролю за витрачанням коштів розпорядниками бюджетних коштів, а також інші функції, пов'язані з управлінням коштами місцевого бюджету. Міністерство фінансів Автономної Республіки Крим віднесено до місцевих фінансових органів.

Місцеві бюджети – бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети, бюджети районів у містах та бюджети місцевого самоврядування. М. б. містить

у собі надходження і витрати на виконання повноважень відповідних органів влади. Це баланс грошових коштів відповідного бюджету.

Місцеві податки і збори – податки та збори, які встановлюються органами місцевого самоврядування згідно з положеннями податкового Кодексу, обов'язкові до сплати в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць і зараховуються до їх бюджетів. До них належать: податок з реклами; місцевий податок на прибуток; місцеві акцизні податки; комунальний податок; ринковий збір; готельний збір; збір за припаркування автотранспорту; курортний збір; збір за організацію гастрольної діяльності; збір на проїзд по території прикордонних населених пунктів автотранспорту, що прямує за кордон та з-за кордону, збір за видачу дозволу на будівництво у населених пунктах об'єктів виробничого і невиробничого призначення, індивідуального житлового, дачного будівництва, будівництва садових будинків та гаражів; збір за здійснення соціально-побутових заходів у селищі, селі (самооподаткування).

Монетарна політика – комплекс дій та заходів у сфері грошового ринку. Її механізм засновується на пропозиції грошей та їх вартості як фінансових ресурсів. Є складовою фінансової політики.

Н

Надходження до бюджету – доходи бюджету та кошти, залучені в результаті взяття боргових зобов'язань органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування.

Наступний фінансовий контроль – одна із форм фінансового контролю. Він здійснюється на основі бухгалтерської та статистичної звітності. Його мета – перевірка реалізації стратегії і тактики фінансової діяльності того чи іншого суб'єкта, а в масштабах суспільства – процесу реалізації фінансової політики.

Національна валюта – грошова одиниця України – банкноти, білети державної скарбниці, монети, платіжні документи та інші цінні папери, виражені у грошовій одиниці.

Недоїмка – не внесена після закінчення встановлених строків сплати сума податків, зборів та інших обов'язкових платежів, справляння яких передбачено податковим законодавством, платежів за послуги та інших неподаткових платежів до бюджетів, які визначаються Законом України про Державний бюджет і рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування про республіканський і місцеві бюджети на відповідний рік.

Незалежний фінансовий контроль – форма фінансового контролю, що є елементом фінансового механізму. Н. ф. к. проводиться спеціальними органами – аудиторськими фірмами з метою встановлення правильності й законності у фінансовій діяльності окремих суб'єктів. Висновки за результатами контролю мають рекомендаційний характер.

Неоподаткований мінімум доходів громадян – розмір об'єкта оподаткування, у межах якого податок не справляється.

Неплатоспроможність – неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати платіжні зобов'язання, строк сплати яких настав, пов'язана з браком активів у ліквідній формі.

Номінальна вартість цінних паперів – вартість, зазначена на цінних паперах як її ціна. Н. в. є початковою ціною, за якою акцію реалізують.

Нормативне фінансове планування – розрахунок потреби суб'єкта підприємницької діяльності у фінансових ресурсах на підставі встановлених фінансових норм і нормативів.

Нормативний метод розподілу – метод фінансового кредитного механізму підсистеми фінансового регулювання. Його сутність полягає в тому, що всі елементи

розподілу визначаються за нормативами, які встановлю-ються щодо об'єкта розподілу (розподіл прибутку при його оподаткуванні).

Нульова ставка податку – ставка, що установлюється за податком на додану вартість продажу певних товарів (робіт , послуг). Застосування цієї ставки дає змогу включати до суми податкового кредиту сплачену суму податку на додану вартість на придбані товари (роботи, послуги), використані для продажу товарів (робіт, послуг), які оподатковуються за нульовою ставкою.

О

Об'єкт оподаткування – фізична чи вартісна величина, щодо якої нараховується податок. Основними О. о. є прибуток (дохід) юридичних і фізичних осіб, додана вартість продукції, відпускна ціна окремих видів товарів, майно юридичних і фізичних осіб тощо. Є елементом системи оподаткування.

Облігація – цінний папір, довгострокове боргове зобов'язання юридичної особи, що випускає і розміщує облігаційну позику (емітента), регулярно виплачувати кредиторові (власникові облігації) дохід у заздалегідь зафіксованій сумі чи у вільному проценті вартості облігації, а через зазначений час і номінальну вартість облігації.

Облігація відклична – облігація, яке дає право емітентові її відкликати, тобто викупити до офіційного терміну погашення, сплативши власникові певну суму (викуп).

Облігація гарантована – облігація, випущена дочірньою компанією під гарантію материнської компанії. Гарантія стосується як основної суми боргу, так і процентів за облігацією.

Облігація дисконтна – облігація, що купується з певною скидкою, а погашається за номінальною вартістю. Різниця формує дохід кредитора. На ній відсутній купон.

Облігація забезпечена – облігація, забезпечена активами емітента.

Облігація заставна – облігація, яка забезпечується державним майном чи конкретними доходами.

Облігація з нульовим купоном – див. Облігація дисконтна.

Облігація іменна – облігація, власника якої зареєстровано у книзі емітента. О. і. є безкупонною.

Облігація конвертована – облігація, що дає власникові право обміняти її через певний час за наперед визначеною ціною на акції підприємства, яке випустило таку облігацію. Після її обміну на акції скасовується право на повернення основного капіталу за облігацією і на отримання доходів.

Облігація кумулятивна – облігація, дохід за якою виплачують одноразово при її погашенні.

Облігація купонна – облігація з купонами на оплату процентів. Коли настає термін платежу, купони відрізають і пред'являють емітентові для виплати процентів.

Облігація на пред'явника – 1) облігація, прізвище власника якої не зареєстроване книгах емітента. Коли настає термін виплати процентів чи погашення облігації, кошти виплачуються її пред'явникові; 2) облігація з купонами на оплату процентів. Коли настає термін платежу, купони відрізають і пред'являють емітентові для виплати процентів.

Облігація незабезпечена – облігація без спеціального забезпечення, підкріплена тільки репутацією фірми, котра її випустила.

Оборотна касова готівка – кошти, що формуються у складі місцевих бюджетів для покриття тимчасових касових розривів при їх виконанні.

Одиниця оподаткування – одиниця виміру об'єкта оподаткування, щодо якої встановлюють податкові ставки.

Операції страхові – сукупність усіх видів діяльності страхових організацій, безпосередньо пов'язаних з обов'язковим чи добровільним страхуванням.

Оподаткування – узаконене державою обкладання податками юридичних осіб і громадян.

Оподаткування подвійне – 1) одночасне оподаткування доходів на різних стадіях їх формування, але в межах однієї виробничої діяльності. Наприклад, оподаткування заробітної плати окремого працівника і доходу підприємства в цілому; 2) одночасне стягнення аналогічних податків у різних країнах у зв'язку з підпорядкуванням платника податку і об'єкта оподаткування юрисдикції цих різних країн.

Опціон – стандартний документ, який засвідчує право придбати (продати) цінні папери (товари, кошти) на певних умовах у майбутньому, з фіксацією цін на час укладення такого опціону або на час такого придбання за рішенням сторін контракту. Перший продавець О. (емітент) бере на себе безвідкличне зобов'язання щодо продажу цінних паперів (товарів, коштів) на умовах укладеного контракту. Будь-який покупець О. має право відмовитися у будь-який момент від придбання таких цінних паперів (товарів, коштів).

Органи стягнення податків та обов'язкових платежів – податкові, митні та інші державні органи, яким відповідно до закону надано право стягнення до бюджету податків, зборів (обов'язкових платежів) та інших надходжень.

Оренда землі – господарська операція, яка передбачає надання орендодавцем землі користування іншій юридичній або фізичній особі на певний строк, за цільовим призначенням та за орендну плату. Порядок здійснення оренди землі встановлюється відповідним законодавством.

Орендна плата – плата за користування взятим в оренду майном. Розмір О. п., терміни її сплати й інші умови передбачаються договором оренди. Залежно від умов договору О. п. може включати частину амортизаційних відрахувань від вартості орендованого майна, кошти, що їх передає орендар

орендодавцеві для ремонту об'єктів після закінчення терміну їх оренди, та частину прибутку (доходу), який отримує орендар від використання взятого в оренду майна.

Отримувач страхового відшкодування (страхової суми) – фізична або юридична особа, яка за умовами страхування має право на отримання грошового відшкодування. У майновому страхуванні – це страхувальник, в особистому – страхувальник чи застрахований, а в разі смерті страхувальника – особа, котрій він заповів отримати страхову суму.

П

Пай – сума внеску кожного учасника підприємницького проекту, що є свідченням членства; права участі в управлінні (акціонерний п., кооперативний п.); частка, що вноситься до спільної справи окремих учасників. Від величини п. залежать дохід, дивіденди, отримувані пайовиком, і та частина майна чи коштів, яку він має отримати у разі ліквідації підприємства.

Пайовий капітал – капітал, оформлений із внесених паїв.

Пайовик – особа, котра внесла пай і стала внаслідок цього членом товариства, до якого внесено пай.

Пакет акцій контрольний – кількість акцій, достатня для повного контролю за діяльністю акціонерного товариства. Дає право вирішального голосу на зборах товариства. П. а. к. повинен становити понад 50 % випущених акцій. На практиці він може бути меншим – 20–30 % загальної кількості акцій.

Палата розрахункова – орган, що здійснює розрахунки за біржовими операціями, реєструє їх, виступає гарантом їх виконання, встановлює розмір депозиту, приймає платежі депозиту та маржі і виплачує різницю в цінах, визначає правила розрахунків, зокрема й при постачанні товарів за ф'ючерсними контрактами.

Папери процентні – цінні папери, боргові зобов'язання, що приносять певний процент на вкладений у них капітал.

Папери цінні агресивні – цінні папери, курс яких, згідно з очікуваною кон'юнктурою фондового ринку чи прогнозами, може значно підвищитися. Такі цінні папери звичайно купують у розрахунку на отримання великого прибутку, але їх купівля супроводжується значним ризиком.

Папери цінні активні – цінні папери, що є об'єктом масової купівлі-продажу.Котирування таких цінних паперів публікують у пресі.

Папери цінні боргові – документи, що засвідчують отримання їх емітентами позики, яка має бути повернена (погашена) в майбутньому (облігації, ощадні сертифікати, векселі).

Папери цінні державні – документи , що засвідчують право на власність або належність до державної позики, зокрема акції державних підприємств, облігації державної позики, скарбничі векселі та інші державні зобов'язання. Їх випускають центральний уряд, місцеві органи влади або державні підприємства з метою розміщення позик та мобілізації грошових ресурсів. Мобілізовані кошти дають змогу профінансувати дефіцит державного бюджету, забезпечити його касове виконання, профінансувати цільові

програми, погасити розміщені раніше боргові зобов'язання П. ц. д. можуть бути як ринковими, котрі вільно продаються і купуються на фондовій біржі (скарбничі , векселі, бони, ноти), так і неринковими – випускаються з метою залучення до державного бюджету заощаджень населення і можуть бути пред'явлені до оплати (ощадні бони, ощадні сертифікати, сертифікати заборгованості тощо). За терміном П. ц. д. поділяються на короткотермінові облігації – скарбничі векселі від одного тижня до одного року: середньотермінові – ноти на термін від одного до п'яти років, довготермінові – бони понад п'ять років.

Папери цінні заставні – цінні папери, що їх випускають під заставу нерухомості. **Папери цінні корпоративні** – цінні папери, емісію яких здійснюють підприємства

з метою фінансування поточних короткотермінових потреб.

Папери цінні приватизаційні – особливий вид державних цінних паперів, що засвідчують право власника на безоплатне одержання в процесі приватизації частки майна державних підприємств, державного житлового фонду, земельного фонду. Їх випускають у двох формах: на бланках спеціального зразка та у формі безготівкових депозитів. П. ц. п. вільному обігові не підлягають, а їх продаж чи відчуження іншим особам є недійсним. Дивідендів чи процентів не нараховують і не можуть бути використані для здійснення розрахунків, а також як застава для забезпечення платежів і кредитів.

Пенсійний фонд України – самостійна фінансово-банківська система, що здійснює управління фінансами пенсійного забезпечення на території всієї держави. Формується за рахунок обов'язкових страхових внесків.

Пеня – штрафна санкція за несвоєчасне виконання фінансових зобов'язань, що застосовується в разі несвоєчасної сплати податків і податкових платежів, а також у разі затримання оплати одержаних товарно-матеріальних цінностей, наданих послуг чи виконаних робіт. Нараховується у відсотках до суми невиконаного договірного зобов'язання за кожен день затримки.

Первинний розподіл ВВП – перша стадія розподілу вартості ВВП на якій здійснюється розподіл заново створеної вартості й формування первинних доходів суб'єктів, зайнятих у створенні ВВП. Первинними доходами на цій стадії розподілу ВВП

виступають: у фізичних осіб – заробітна плата, у юридичних осіб – прибуток, у держави – прибуток державного сектору, що централізується в бюджеті, й надходження від державних послуг, ресурсів, угідь тощо.

Перевірка – обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємства, установи, організації або їх підрозділів. Наслідки П. оформляють довідкою чи доповідною запискою. П. є методом фінансового контролю.

Перевірка документальна – перевірка правильності розрахунків платників податків із бюджетом. Її здійснюють на підприємстві, в установі чи організації платника за даними бухгалтерського обліку, звітності та первинних документів.

Перевірка камеральна (попередня) – перевірка правильності розрахунків платників податків із бюджетом, яку здійснюють у податковій адміністрації на підставі податкових декларацій, актів, розрахунків.

Перерахування податків – обчислення сум податків, які фактично підлягають сплаті і з яких було здійснено авансові платежі, а також установлення переплати чи недоплати (сальдо) в розрахунках щодо податків.

Перерозподіл ВВП – друга стадія розподілу вартості ВВП. Полягає у створенні й використанні централізованих фондів. За рівнем централізації вони поділяються на загальнодержавні: бюджет і фонди цільового призначення; відомчі – фонди, що створюють міністерства і відомства; корпоративні – фонди, що передбачають централізацію частини доходів структурних підрозділів у корпоративних об'єднаннях.

Перестраховик – страхова організація, що не виконує прямих страхових операцій, а лише приймає на перестрахування ризики інших страховиків.

Перестрахувальник – це страховик, який передає другому договір страхування. **Перестрахування** – це передання договору страхування від одного страховика до іншого. У цих відносинах виділяються два суб'єкти: перестрахувальник і перестраховик. Є особливою формою страхування, яка дає змогу розподілити значні ризики між кількома страховими організаціями. Головна функція П. – вторинний перерозподіл ризиків. П. буває факультативним – за разовими угодами та договірним – на підставі постійних договорів.

Підакцизні товари – товари, з яких законодавчо справляється акцизний збір. В Україні до них належать: лікеро-горілчані й тютюнові вироби, легкові автомобілі, кава, шоколад, шкіра, хутро, коштовності, інші високорентабельні товари. Перелік П. т. законодавчо затверджує Верховна Рада України.

Підгалузь страхування – ланка класифікації страхування, що характеризує: у майновому страхуванні – категорію страхувальників (громадяни, юридичні особи); в особистому страхуванні – термін страхування (довготермінове чи короткотермінове), а також обсяг страхової відповідальності (страхування життя чи страхування від нещасних випадків); у страхуванні відповідальності – види відповідальності; у страхуванні ризиків – види ризиків.

Пільги податкові – часткове чи повне звільнення фізичних і юридичних осіб від сплати податків. Вони є одним із елементів податкової політики і мають економічну і соціальну спрямованість. Використовуючи П. п . держава регулює певні економічні процеси, а також забезпечує економічну підтримку окремих видів діяльності та соціальний захист окремих груп населення.

Планування податкове – стан формування податкової політики підприємства, який передбачає визначення сум податкових платежів на плановий період (загальна сума податкових платежів).

Планування фінансове – процес розроблення і затвердження фінансових планів як засобу збалансування фінансових потреб і можливостей. Система фінансових планів охоплює баланси доходів і витрат підприємств, міністерств, відомств, управлінь і відділів виконкомів рад народних депутатів, кошториси державних організацій, Державний бюджет України, платіжний баланс держави та інші планові фінансові документи. Метою

П. ф. є забезпечення відповідності фінансових ресурсів і потреб у них загалом, а також за видами спрямування, об'єктами, територіями.

Планування фінансове оперативне – процес конкретизації надходжень і використання фінансових ресурсів підприємства за короткі проміжки часу: місяць, декада, тиждень, день. Метою П. ф. о. є визначення послідовності і термінів виконання окремих фінансових операцій для забезпечення збалансованості доходів із витратами і зміцнення фінансового стану підприємства.

Планування фінансове поточне – планування фінансової діяльності підприємства на плановий період (рік з поділом на квартали). Основними видами є: план доходів і витрат з виробничо-комерційної (операційної) діяльності; план надходжень і витрат коштів; балансовий план; план формування і використання фінансових ресурсів.

Планування фінансове регіональне – процес розроблення планів і балансів, які відбивають рух, формування та напрямки використання фінансових ресурсів регіону.

Плата за землю – плата за використання землі, що справляється у вигляді земельного податку чи орендної плати. Власники землі та землекористувачі, крім орендарів, сплачують земельний податок. За земельні ділянки, надані в оренду, сплачують орендну плату. Метою введення податку є стимулювання раціонального використання земель, підвищення родючості грунтів. Ставки диференціюються залежно від призначення земель.

Плата за марки акцизного збору – плата, яку вносять вітчизняні виробники та імпортери підакцизних товарів, маркованих марками акцизного збору, для покриття витрат держави на виробництво, зберігання та реалізацію цих марок.

Плата за спеціальне використання водних ресурсів і користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту – плата, яку вносять суб'єкти підприємницької діяльності, незалежно від форм власності, бюджетні, громадські та інші підприємства, установи й організації, у частині

здійснення діяльності, напрямленої на отримання прибутку на території України. Об'єктом оподаткування є обсяги забраної води

з водних об'єктів (поверхневих чи підземних джерел), систем водопостачання, інших водокористувачів, а також обсяг води, пропущеної через турбіни, місце–доба – для потреб пасажирського флоту; тоннаж–доба – для потреб вантажного флоту.

Плата за спеціальне використання лісових ресурсів – плата, яку вносять суб'єкти підприємницької діяльності, незалежно від форм власності, бюджетні, громадські та інші підприємства, установи й організації, у частині здійснення діяльності, напрямленої на отримання прибутку на території України, постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерел їх походження в Україні, громадяни, які здійснюють постійне або тимчасове лісокористування. Об'єктом обчислення плати є обсяги заготовлених деревини, живиці, другорядних лісових матеріалів, продуктів побічного лісокористування.

Плата за спеціальне користування надрами – плата, яку вносять суб'єкти підприємницької діяльності, незалежно від форм власності, включаючи їх об'єднання, філії, відділення та інші підрозділи, що не мають статусу юридичної особи; бюджетні, громадські та інші підприємства, установи й організації, у частині здійснення діяльності, напрямленої на отримання прибутку на території України, постійні представництва нерезидентів, що отримують доходи із джерел їх походження в Україні.

Платіж бюджетний – погашення зобов'язання, що виникло в поточному або попередніх бюджетних періодах.

Платоспроможність – здатність юридичної чи фізичної особи своєчасно й повністю виконати свої платіжні зобов'язання.

Повноваження на майбутні бюджетні зобов'язання – повноваження на взяття бюджетного зобов'язання здійснювати платежі в бюджетному періоді, що настає після закінчення поточного бюджетного періоду.

Податкова декларація – офіційна заява юридичної або фізичної особи, яка сплачує податки, про розміри її доходу, майна тощо за минулий період у вигляді засвідченого письмового документа. Свідоме перекручення даних П. д. тягне за собою юридичну та економічну відповідальність.

Податкова політика – державна політика оподаткування юридичних і фізичних осіб. Її метою є формування державного і місцевих бюджетів за одночасного стимулювання ділової активності підприємств. Реалізується через систему податків, податкових ставок і податкових пільг.

Податкова робота – діяльність платників податків і податкових служб щодо внесення податків до бюджету і контролю за платежами. Включає такі елементи: правова регламентація, встановлення і справляння податків, облік платників і надходження податків, визначення порядку та форм розрахунків.

Податкова система України – сукупність передбачених податковим законодавством загальнодержавних та місцевих податків, зборів та інших обов'язкових платежів до бюджетів усіх рівнів, принципів, форм і методів їх установлення, зміни, скасування, обчислення, сплати та стягнення, а також

забезпечення відповідальності за вчинення правопорушень у сфері оподаткування, організації роботи щодо податкового контролю.

Податкова ставка – законодавчо встановлений розмір податку на одиницю оподаткування. Існують два підходи до встановлення П. с.: універсальний і диференційований. За універсального підходу встановлюється єдина для всіх платників ставка, за диференційованого – кілька. За побудовою П. с. поділяються на тверді та процентні. Тверді ставки встановлюються в грошовому виразі на одиницю оподаткування в натуральному обчисленні. Процентні ставки встановлюються тільки щодо об'єкта оподаткування, який має грошовий вираз.

Податкове право – сукупність фінансово-правових норм, що регулюють відносини у сфері податків – визначають порядок їх стягнення, регулюють виникнення, зміну і припинення податкових зобов'язань.

Податковий кодекс України – основні положення щодо видів податків, зборів та інших обов'язкових платежів, визначення суб'єктів податкових правовідносин, їх прав та обов'язків, об'єктів бази оподаткування, граничних розмірів ставок, механізмів справляння та зарахування податків, зборів та інших обов'язкових платежів; регламентує порядок їх установлення, зміни та скасування, надання пільг, ведення податкового обліку, забезпечення виконання податкових зобов'язань та порядок і умови притягнення до відповідальності за порушення у сфері оподаткування. П. к. У. регулює відносини, пов'язані з оподаткуванням в Україні та визначає правові основи, принципи побудови і функціонування податкової системи.

Податковий контроль – єдина система обліку платників податків, а також контроль за правильністю справляння, повнотою і своєчасністю сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів до бюджетів і внесків до державних цільових фондів, нарахованих фінансових санкцій та пені. П. к. здійснюється органами державної податкової служби та іншими органами державної виконавчої влади в межах повноважень зазначених органів та їх посадових осіб відповідно до положень податкового кодексу та інших законодавчих актів України.

Податковий облік – система обов'язкових форм і методів відображення платником податку результатів підприємницької діяльності або інших об'єктів, пов'язаних з визначенням зобов'язання щодо відповідного податку. П. о. здійснюється з метою оподаткування та податкового контролю.

Податкові надходження – передбачені податковими законами України загальнодержавні, місцеві податки та інші обов'язкові платежі.

Податок – індивідуально безвідплатний, безповоротний, нецільовий платіж, що вноситься платником податку до бюджету відповідного рівня в порядку, розмірах та у строках, установлених податковим законодавством.

Податок з реклами – місцевий податок, платниками якого є юридичні та фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності – рекламодавці або виробники та розповсюджувачі реклами, якщо вони самі є рекламодавцями. Об'єктом оподаткування є вартість наданих послуг щодо виробництва та розміщення реклами: на телебаченні та радіо; у друкованих засобах масової інформації, у кінотеатрах тощо.

Податок на додану вартість (ПДВ) – частина новоствореної вартості, що сплачується до держбюджету на кожному етапі виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг. Є видом універсального акцизу, який встановлюється за єдиною ставкою до всього обороту.

Податок на прибуток – прямий податок, який сплачують суб'єкти господарювання за рахунок прибутку і який обчислюється у відсотках від суми оподатковуваного доходу (прибутку) згідно з податковим законодавством.

Податок на промисел – податок з громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства, котрі не зареєстровані як суб'єкти підприємництва і здійснюють несистематичний (не більше чотирьох разів протягом календарного року) продаж виробленої, переробленої та купленої продукції, речей, товарів. Ставка П. н. п. установлюється в розмірі 10 % зазначеної в декларації вартості товарів. П. н. п. сплачується у вигляді придбання одноразового патенту на торгівлю.

Податок непрямий – податок, що встановлюється в цінах товарів і послуг і розмір якого для окремого платника прямо не залежить від його доходів. До П. н. відносять: податок на додану вартість, акцизний збір та мито.

Податок окладний – податок, який передбачає встановлення спочатку ставок, а відтак і розміру податку для кожного платника окремо. Загальна величина податку формується як сума платежів окремих платників.

Податок прямий – податок, що стягується безпосередньо з доходів чи майна юридичних осіб і громадян.

Податок регресивний – податок, ставка якого зменшується із зростанням величини об'єкта оподаткування. Використовується у випадках, коли держава намагається стимулювати таке зростання.

Податок розкладний – податок, який обчислюється спочатку в загальній сумі, а потім розподіляють (розкладають) між платниками цього податку пропорційно до певного показника чи рівними частинами.

Попередній фінансовий контроль – одна із форм фінансового контролю. Він здійснюється на стадії розроблення прогнозних розрахунків бюджету і плану. Його метою

є перевірка обґрунтованості розрахунків і пошук можливостей ефективного їх використання.

Посередницька функція фондової біржі – створює достатні й усебічні умови для торгівлі цінними паперами емітентам, інвесторам та фінансовим посередникам. Торговельні угоди на біржі вкладають брокери. Вони діють від імені своїх клієнтів – інвесторів, емітентів чи фінансових посередників, купуючи чи продаючи цінні папери. Дохід брокера – комісійні від угод.

Дилери купують цінні папери з метою їх перепродажу. Їх дохід – різниця в цінах купівлі і продажу цінних паперів.

Поточний борг держави – сума заборгованості, що підлягає погашенню в поточному році, й належних до сплати процентів у цей період з усіх випущених на даний момент позик.

Поточний фінансовий контроль – одна із форм фінансового контролю. Він використовується у процесі виконання прогнозних і планових передбачень. Мета П. ф. к. – найбільш раціональне використання фінансових ресурсів і пошук резервів збільшення доходів і зменшення видатків.

Прибуток – частина отриманого на вкладений капітал чистого доходу підприємства, що характеризує його винагороду за ризик підприємницької діяльності. Він є важливим показником ефективності виробничо-господарської діяльності, а також джерелом формування централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів.

Прибуток від звичайної діяльності підприємства – прибуток, що отриманий від операційної діяльності (основної та іншої операційної діяльності), фінансових інвестицій та іншої звичайної діяльності.

Прибуток від іншої звичайної діяльності підприємства – прибуток (збиток) від реалізації основних засобів, нематеріальних активів, фінансових інвестицій, від ліквідації необоротних активів, безоплатно отриманих оборотних активів, уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій, неопераційних курсових різниць; від іншої звичайної діяльності.

Прибуток від надзвичайних подій підприємства – прибуток, що пов’язаний із втратами від стихійного лиха, техногенних катастроф і аварій, відшкодування збитків від надзвичайних подій, а також з іншими надзвичайними доходами і втратами підприємства.

Прибуток від операційної діяльності підприємства – прибуток від основної діяльності (реалізації продукції, товарів, робіт, послуг) та іншої операційної діяльності (реалізації оборотних активів та іноземної валюти; доходи від операційної оренди, операційних курсових різниць, списання кредиторської заборгованості; одержані (сплачені) штрафи, пені, неустойки; відшкодування раніше списаних активів; одержані гранти, субсидії; інші доходи).

Прибуток від реалізації продукції підприємства – прибуток, що визначається вирахуванням з виручки від реалізації непрямих податків і собівартості реалізованої продукції.

Прибуток від фінансових операцій підприємства – прибуток, отриманий від інвестицій в асоційовані й дочірні підприємства, від спільної діяльності; одержані дивіденди, відсотки за облігаціями та іншими цінними паперами, інші доходи від фінансових інвестицій.

Приватизація – відчуження майна, що перебуває в державній та комунальній власності, на користь фізичних і недержавних юридичних осіб. П. може здійснюватися

через: продаж об'єктів приватизації на аукціоні, за конкурсом; продаж часток майна підприємства на аукціоні , за конкурсом, на фондовій біржі та іншими способами, що передбачають конкуренцію покупців; викупу майна державного підприємства, зданого в оренду.

Прибуток підприємства – прибуток, отриманий від операційної діяльності (основної та іншої), фінансових операцій, іншої звичайної діяльності, надзвичайних подій за звітний період.

Принцип відповідальності учасників бюджетного процесу – принцип бюджетної системи, за яким кожен учасник бюджетного процесу несе відповідальність за свої дії або бездіяльність на кожній стадії бюджетного процесу.

Принцип збалансованості бюджетної системи – принцип, за яким повноваження на здійснення витрат бюджету повинні відповідати обсягу надходжень до бюджету на відповідний бюджетний період.

Принцип ефективності бюджетної системи – принцип, згідно з яким під час складання та виконання бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення запланованих цілей, залучаючи мінімальний обсяг бюджетних коштів, та максимального результату, використовуючи визначений бюджетом обсяг коштів.

Принцип єдності бюджетної системи – принцип, згідно з яким єдність бюджетної системи забезпечується єдиною правовою базою, єдиною грошовою системою, єдиним регулюванням бюджетних відносин, єдиною бюджетною класифікацією, єдністю порядку виконання бюджетів та ведення бухгалтерського обліку та звітності.

Принцип обґрунтованості бюджетної системи – принцип формування бюджету на реалістичних макропоказниках економічного і соціального розвитку держави та розрахунках надходжень до бюджету і витрат бюджету, що здійснюються відповідно до затверджених методик та правил.

Принцип повноти бюджетної системи – принцип формування бюджетів, згідно з яким, до їх складу мають включатися всі надходження до бюджетів та їх видатки, що здійснюються відповідно до нормативно-правових актів органів державної влади, органів влади Автономної республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

Принцип публічності та прозорості бюджетної системи – принцип, згідно з яким Державний бюджет України та місцеві бюджети затверджуються, а рішення щодо звіту про їх виконання ухвалюються відповідно Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим та відповідними радами.

Принцип самостійності бюджетної системи – принцип, що забезпечує самостійність Державного бюджету України та місцевих бюджетів, закріпленням за ними відповідних джерел доходів, наданням права відповідним органам влади самостійно згідно

з законодавством визначати напрями використання коштів, розглядати та затверджувати відповідні бюджети.

Принцип справедливості і неупередженості бюджетної системи – принцип побудови бюджетної системи на засадах справедливого і неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами і територіальними громадами.

Принцип субсидіарності – принцип розподілу видів видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами, що ґрунтується на максимально можливому наближенні надання суспільних послуг до їх безпосереднього споживача.

Принцип цільового використання бюджетних коштів – бюджетні кошти використовуються тільки на цілі, визначені бюджетними призначеннями.

Принципи побудови бюджетної системи – характерні ознаки і риси бюджетної системи кожної країни, які визначають структурну побудову бюджету та взаємозв'язок різних його ланок.

Профіцит бюджету – перевищення доходів бюджету над його видатками. П. б. затверджується виключно з метою погашення основної суми боргу.

Р

Рахункова палата Верховної Ради України – постійно діючий вищий орган державного фінансово-економічного контролю. Утворюється Верховною Радою, підпорядкована і підзвітна їй. Рахункова палата здійснює свою діяльність самостійно, незалежно від будь-яких інших органів держави.

Завданнями Рахункової палати є: організація і здійснення контролю за своєчасним виконанням дохідної та видаткової частин державного бюджету, за витрачанням бюджетних коштів, а також коштів загальнодержавних цільових фондів; здійснення контролю за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України; вироблення й аналіз бюджетної політики держави; визначення ефективності та доцільності видатків державних коштів, валютних і кредитно-фінансових ресурсів.

Вона виступає в ролі експертного органу Верховної Ради України, даючи відповідні висновки і рекомендації з питань фінансової діяльності органів управління. Може проводити також ревізійну роботу в різних ланках фінансової системи, контроль з позицій макроекономічного фінансового регулювання і дієвості фінансової політики.

Ревізія – метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації; дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності; спосіб документального викриття недостач, розтрат, привласнень чи крадіжок коштів і матеріальних цінностей; попередження фінансових зловживань. Р. може бути суцільною, що охоплює всі сторони фінансово-господарської діяльності, та вибірковою – перевірка окремої сфери діяльності підприємства. За наслідками Р. складають акт.

Регіональна валютна система – договірно-правова форма організації валютних відносин між групою країн. Є частиною світової валютної системи і пов'язана з національними валютними системами країн-членів, що входять до її складу. Прикладом таких систем можуть бути Європейська валютна система, Західноафриканський валютний союз, Валютний союз Центральної Америки та ін. Основними елементами міжнародної валютної системи є: міжнародна розрахункова одиниця; міжнародні валютні фонди; узгоджений режим регулювання валютних курсів; міжнародні кредитно-розрахункові установи та ін.

Регіональна фінансова політика – система заходів, які здійснюються державою з метою управління процесом утворення, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів в окремих регіонах та інших адміністративно-територіальних одиницях. Основне місце в системі цих заходів належить фінансовій допомозі з боку уряду органам влади тих територій, які мають недостатні фінансові ресурси для виконання покладених на них обов'язків.

Регресивно-прогресивна шкала податкових ставок – шкала процентних ставок, розміри яких спочатку знижуються до певної величини об'єкта оподаткування, а у разі його зростання понад цю величину зростають.

Регульовані доходи – доходи, які на пайовій основі розподіляються між усіма ланками бюджетної системи України з метою збалансування доходів і витрат. Перелік Р. д. визначається законодавством України про бюджетну систему і про місцеві органи влади. До Р . д. відносять : податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, акцизний збір, податок на доходи фізичних осіб. Перелік Р. д. та нормативи їх відрахувань затверджуються у законі України «Про Державний бюджет України» на поточний рік. Це одна із форм бюджетного регулювання.

Регулювання інвестиційної діяльності держави – одна з умов реалізації державної інвестиційної політики, що полягає у прийнятті законів та інших нормативних актів, які регулюють інвестиційну діяльність у державі. Основними формами Р. і. д. є: визначення пріоритетних сфер та об'єктів інвестування; податкове регулювання інвестиційної діяльності; регулювання інвестиційної діяльності через надання фінансової допомоги інвесторам, проведення відповідної кредитної та амортизаційної політики; регулювання форм та умов фінансового інвестування; забезпечення захисту інвестицій тощо.

Регулювання податкове – заходи непрямого впливу на економіку та соціальні процеси через зміну податків, податкових ставок, податкових пільг, зниження чи підвищення загального рівня оподаткування, відрахувань до бюджету. Зниження рівня оподаткування стимулює виробництво та інвестиційні процеси, а підвищення – стримує їх.

Регулююча функція податків – форма впливу податків на різні напрямки, показники діяльності суб'єктів господарювання. Прояв такого впливу залежить від: об'єкта оподаткування та методики його визначення, від

джерел сплати податків, розміру ставок податків і методики їх розрахунку, термінів сплати податків, податкових пільг, штрафних санкцій за порушення податкового законодавства суб'єктами господарювання.

Регулятивна функція фондової біржі – виражається в організації торгівлі цінними паперами. Р. ф. ф. б. установлює вимоги до емітентів, які виставляють свої цінні папери на біржові торги, правила укладання і виконання угод, механізм контролю за діяльністю суб'єктів біржової торгівлі . Біржі здійснюють контроль за фінансовим станом емітентів. Мають право отримувати та перевіряти інформацію про їхню діяльність , знімати з котирування окремих емітентів, які не виконують вимог біржової торгівлі або мають незадовільні фінансові показники.

Резерв статутний – резервний фонд акціонерного товариства, зафіксований його статутом.

Резервний фонд бюджету – формується для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету. Р. ф. б. не може перевищувати 1 % обсягу видатків загального фонду відповідного бюджету. У Державному бюджеті України резервний фонд передбачається обов'язково. Рішення про виділення коштів з Р. ф. б. приймаються кабінетом Міністрів України, Радою Міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та виконавчими органами місцевого самоврядування.

Резервний фонд підприємства – фонд, який створюється за рахунок чистого прибутку підприємства для забезпечення фінансування непередбачених витрат.

Резервні фонди місцевих бюджетів – спеціальні фонди, які формуються у складі видатків місцевих бюджетів і використовуються для фінансування невідкладних заходів, що не були передбачені при затвердженні цих бюджетів. Р. ф. м. б. формуються у розмірах, що не перевищують 1 % видатків відповідного місцевого бюджету.

Реінвестування – 1) переведення капіталу з одних об 'єктів інвестування в ефективніші; 2) повторне вкладення коштів у ті сфери діяльності (виробництва), з яких вони вивільнилися.

Рентабельність – виражений у відсотках відносний показник прибутковості, який характеризує ефективність витрат підприємства загалом або ефективність виробництва окремих видів продукції. Рівень рентабельності розраховується як відношення величини прибутку, отриманого за певний період (місяць, квартал, рік), до середньої за цей період вартості засобів виробництва чи до загальної величини витрат на виробництво.

Рентабельність основних засобів підприємств – показник ефективності їх використання, що обчислюється відношенням загального прибутку до вартості основних засобів.

Рефінансування – 1) погашення старої заборгованості нового державного боргу через заміну короткотермінових зобов'язань довготерміновими або за

допомогою випуску нових позик (нових цінних паперів); 2) продовження терміну позики чи збільшення суми, яку може отримати позичальник.

Ризик податковий – небезпека втрат, зумовлених змінами податкового законодавства (збільшенням ставок податків, введенням нових податків, скасуванням податкових пільг, зміною порядку і термінів сплати окремих податків тощо).

Ризик портфельний – сукупний ризик втрати капіталу, вкладеного в інвестиційний портфель. Рівень Р. п. завжди нижчий від рівня ризику окремих інвестиційних інструментів, які входять до нього.

Ринкова вартість цінних паперів – ціна, що склалася на ринку цінних паперів (фондовій біржі) під впливом попиту і пропонування. Курс цінних паперів визначається доходами, які вони приносять їхнім власникам (у формі дивідендів чи процентів), і величиною позичкового процента.

Ринок грошей – ринок короткотермінових боргових зобов'язань. На ньому товаром виступають гроші, а їхньою ціною – проценти за користування кредитом. Його функціонування забезпечується кредитною системою.

Ринок капіталів – сфера торгівлі не тільки грошима, а й правом власності. Інструментом Р. к. виступають цінні папери й середньо- та довгострокові кредитні зобов'язання.

Ринок страхових послуг – складова фінансового ринку, яка є системою правових та організаційних заходів із реалізації страхового продукту. Страховим продуктом, або страховою послугою, є страховий захист. Об'єктом ринку страхових послуг є страховий продукт. Суб'єктами цього ринку виступають: страховик; страхувальник; посередник і держава.

Ринок фінансовий – сукупність обмінно-перерозподільних відносин , пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності.

Ринок фінансових послуг – сфера різноманітних послуг, що надаються суб'єктам фінансових відносин – підприємницьким структурам, державі і громадянам – у процесі їх фінансової діяльності.

Ці послуги можна об'єднати у три групи: фінансове посередництво: страхування; консалтинг, аудит та інформаційні послуги.

Ринок цінних паперів – частина ринку позикових капіталів, де здійснюється емісія, купівля-продаж цінних паперів. Через Р. ц. п. (банки, фондову біржу, спеціальні кредитні установи) акумулюються грошові нагромадження юридичних і фізичних осіб та спрямовуються на виробниче й невиробниче вкладання капіталів. Розрізняють первинний та вторинний Р. ц. п. Первинний Р. ц. п . – ринок, на якому здійснюється емісія та розміщення первинно випущених цінних паперів в обіг. Метою його є залучення додаткових фінансових ресурсів. Вторинний Р. ц. п. – ринок, на якому здійснюється купівля-продаж цінних паперів. Метою його є перерозподіл капіталу між суб'єктами господарювання, між суб'єктами господарювання та державою, між галузями та територіями для цілей розширеного відтворення та інших потреб суспільства.

Ринок цінних паперів позабіржовий («вуличний») – неорганізований фондовий ринок, на якому здійснюють купівлю-продаж цінних паперів (здебільшого акцій), але без реєстрації відповідних угод на біржі. Такому ринкові притаманні високий інвестиційний ризик (оскільки переважна частина акцій, що котируються на ньому, не проходила процедури лістингу на фондовій біржі чи її було в процесі цієї процедури відхилено від котирування на біржі), а також низький рівень юридичної захищеності інвесторів та їх поточної інформованості.

Розміщення акцій – процес розповсюдження акцій, емітованих акціонерним товариством, серед юридичних і фізичних осіб. Може здійснюватись через підписку чи шляхом реалізації на фондовій біржі.

Розподіл прибутку підприємств – його спрямування на задоволення потреб окремих учасників розподілу, а також формування цільових грошових фондів.

Розподіл фінансових ресурсів підприємств – процес визначення пропорцій щодо скерування фінансових ресурсів підприємства на формування додаткових активів та інші потреби, що забезпечуватимуть його розвиток у майбутньому.

Розподільна функція фінансів – фінанси виступають основним інструментом розподілу і перерозподілу вартості ВВП. За допомогою механізму дії розподільної функції фінансів ВВП розподіляється на три стадії: 1) первинний розподіл; 2) перерозподіл; 3) вторинний розподіл.

Розпорядники бюджетних коштів – бюджетні установи в особі їх керівників, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків із бюджету.

Розслідування податкове – розслідування фактів ухилення від сплати податків та податкових платежів (приховування податків, перекручення звітності), що провадиться податковою адміністрацією.

С

Сальдовий метод розподілу – метод фінансово-кредитного механізму підсистеми фінансового регулювання передбачає виділення підсумкового (сальдового) елемента в розподілі доходу. Цей сальдовий елемент несе в собі основне стимулююче навантаження.

Самоокупність – один із принципів підприємницької діяльності, що передбачає відшкодування підприємством поточних витрат за рахунок власних доходів. (Просте відтворення виробництва у фінансовій практиці розрізняють повну і часткову С.) Повна С. характеризується повним покриттям витрат за рахунок отриманих доходів. За часткової С. отримані доходи покривають лише частину проведених витрат.

Самофінансування – система господарювання, за якої всі витрати на просте та розширене відтворення виробництва забезпечуються власними фінансовими ресурсами та коштами банків, які, у свою чергу, теж погашаються за рахунок прибутку. Цей принцип забезпечує раціональне використання зароблених і залучених фінансових ресурсів, оскільки мета С.

полягає не в тому, щоб самостійно витратити певну суму коштів, а в тому, щоб отримати певний ефект (приріст прибутку та підвищення рівня рентабельності).

Санація підприємства – комплекс послідовних взаємозв'язаних заходів фінансово-економічного, виробничо-технічного, організаційного, соціального характеру, спрямованих на виведення суб'єкта господарювання з кризи і відновлення або досягнення його прибутковості та конкурентоспроможності в довгостроковому періоді.

Секвестр – тимчасове обмеження асигнувань загального фонду Державного бюджету України у разі недоотримання доходів загального фонду бюджету більш ніж на 15 % від суми, передбаченої розписом державного бюджету на відповідний період.

Санаційний прибуток – прибуток, який виникає внаслідок викупу підприємством власних корпоративних прав (акцій, часток) за курсом, нижчим за номінальну вартість цих прав, або внаслідок їх безкоштовного передання для анулювання, а також за одержання підприємством безповоротної фінансової допомоги, у тому числі через списання кредиторської заборгованості.

Сертифікат – 1) документ, який засвідчує відповідність товару певним стандартам чи технічним умовам, його якість, вагу, походження тощо. Видається компетентними органами на підставі експертизи товарів; 2) у сфері фінансово-кредитних відносин – назва облігації державних позик; свідоцтво банку про депонування коштів; свідоцтво про надання позики чи права на отримання облігації тощо; 3) страховий документ, що містить умови договору страхування.

Сертифікат акції – цінний папір, що засвідчує володіння вказаною у сертифікаті особою певною кількістю акцій акціонерного товариства. Містить дані про кількість акцій, номінальну їх вартість, назву і статус емітента, категорію акцій, власника, ставку дивіденда за привілейованими акціями.

Сертифікат депозитний (ощадний) – письмове свідоцтво банку про депонування коштів, яке засвідчує право вкладника на одержання після закінчення встановленого терміну суми депозиту і процентів з нього. С. д. (о.) бувають строкові (під процент на певний термін), або до запитання, іменні та на пред'явника. Іменні С. д. (о.) обігові не підлягають. Дохід за С. д. (о.) виплачується після подання їх до оплати в банк, що їх випустив. Якщо власник С. д. (о.) вимагає повернення вкладених коштів раніше від зазначеного в ньому терміну, то йому виплачується нижчий процент, рівень якого визначається умовами договору.

Система оподаткування – це сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів, що стягуються в порядку, установленому відповідними законами держави.

Собівартість – грошовий вираз загальної суми витрат підприємства на виробництво та реалізацію продукції (робіт, послуг). Витрати, з яких складається С., групуються за калькуляційними статтями й елементами. Серед

витрат на виробництво виділяють такі елементи: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизація основних фондів, інші витрати.

Співстрахування – страхування, що здійснюється кількома страховиками за одним договором та згодою страхувальника. У договорі С. визначаються права й обов'язки кожного страховика.

Спільне підприємство – підприємство, статутний капітал якого формується через об'єднання майна його засновників (серед яких можуть бути й іноземні юридичні особи та громадяни). Засновники спільно проводять господарську діяльність, управляють виробництвом, розподіляють прибутки.

Способи збалансування фінансових суперечностей – 1) установлення оптимальних пропорцій розподілу ВВП; 2) забезпечення постійного одночасного зростання доходів кожного із суб'єктів за допомогою установлення оптимальних пропорцій розподілу ВВП.

Стабілізація фінансового стану підприємства – досягнення стійкої динаміки основних оцінних показників фінансового стану в межах їхніх нормативних значень.

Страхова сума – сума, на яку фактично застраховане рухоме або нерухоме майно, життя чи здоров'я людей.

Страхове відшкодування – сума компенсації, що її виплачує страховик страхувальникові за збиток, спричинений застрахованому майну страховим випадком. Сума С. в. визначається трьома способами: а) у разі відповідальності за першим ризиком збитки в межах страхової суми відшкодовуються повністю, а понад цю суму – не відшкодовуються; б) пропорційною відповідальністю – розмір шкоди обчислюється пропорційно до вартості загиблого або пошкодженого майна до рівня застрахованого майна; в) за граничною системою – у межах встановленого ліміту відшкодування.

Страхове забезпечення – відношення страхової суми до вартісної оцінки об'єкта страхування.

Страхове поле – максимальна кількість об'єктів, охоплюваних певним видом страхування. (У майновому страхуванні С. п. вважається число власників майна чи об'єктів, що підлягають страхуванню).

Страховий збиток – вартісна оцінка заподіяних застрахованому збитків.

Страховий поліс – документ, що посвідчує укладення договору особистого чи майнового страхування. Видається страховиком страхувальникові.

Страховик – юридична особа – страхова компанія, яка діє на підставі відповідної ліцензії, беручи на себе зобов'язання щодо створення колективного страхового фонду і виплати з нього страхового відшкодування.

Страхувальник – фізична або юридична особа, котра страхує своє майно чи укладає зі страховою організацією договір особистого страхування та сплачує страхові внески до страхового фонду.

Страхування – система обмінно-перерозподільних відносин з приводу формування використання страхових фондів, призначених для повного чи часткового відшкодування витрат суб'єктам господарювання від

непередбачених випадків (стихійних лих, аварій, невиконання зобов'язань контрагентами, що збанкрутували) та надання допомоги громадянам у разі настання страхових випадків.

Страхування індивідуальне – різновид особистого страхування, коли договір страхування укладається страховиком з конкретною фізичною особою.

Страхування майнове – галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є рухоме та нерухоме майно юридичних і фізичних осіб.

Страхування особисте – галузь страхування, в якій об'єктом страхових відносин є життя та здоров'я громадян. Видами С. о. є змішане страхування життя, страхування дітей, весільне страхування.

Субвенції – міжбюджетні трансферти для використання на певну мету в порядку, визначеному тим органом, який прийняв рішення про надання С.

Суборенда – передання частини орендованого майна в оренду третій особі чи групі осіб. У договорі С. перший орендар майна виступає вже в ролі орендодавця.

Суспільний контроль – це форма фінансового контролю з боку суспільства за фінансовою діяльністю держави. Він здійснюється за рахунок відкритості й гласності фінансової діяльності держави і надання права кожному громадянинові вільного ознайомлення з нею.

Т

Таємні видатки Державного бюджету України – видатки, що пов'язані з державною таємницею. Вони передбачені на фінансування діяльності органів державної влади в інтересах національної безпеки. Контроль за проведенням таємних видатків здійснюється Рахунковою палатою, Комітетом Верховної Ради України з питань: бюджету, законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності та боротьби з організованою злочинністю та корупцією і національної безпеки; оборони та Міністерством фінансів України у порядку, визначеному Верховною Радою України.

Тариф – митний перелік товарів, з яких стягують мито, із зазначенням ставок мита на одиницю товару.

Тариф митний диференційований – митний тариф, що дає змогу віддавати переваги певним товарам (пропускати через митницю одні й затримувати інші) залежно від того, в якій країні їх вироблено.

Тариф митний подвійний – складний тариф, що містить для кожної товарної позиції максимальну й мінімальну ставки, які застосовуються залежно від торговельно-політичних взаємин з тією чи іншою країною.

Темп інфляції – показник, що характеризує рівень знецінення (зниження купівельної спроможності) грошей за певний період (у процентах до їх номіналу на початок періоду).

Термін сплати податку – законодавчо встановлений термін внесення до бюджету податків, належних до сплати за відповідний період.

Термін страхування – період чинності договору страхування. Розпочинається з моменту сплати страхової премії, а завершується із

закінченням терміну, на який було укладено договір, або у разі настання страхового випадку чи несплати страхувальником страхової премії.

У

Угода ф'ючерсна – вид угоди на товарних і фондових біржах. Передбачає оплату товарів, цінних паперів чи валюти через певний час після укладення угоди за ціною, наперед визначеною в контракті. Має на меті отримання різниці в цінах або курсах з моменту укладення угоди до моменту її реалізації.

Універсальна біржа – біржа, на якій реалізують угоди щодо широкого асортименту товарів, валюти, цінних паперів, фрахтових контрактів.

Уніфікація позики – об'єднання (обмін) кількох раніше випущених позик в одну облігацію нової позики.

Установа фінансова – установа, яка входить до складу фінансової системи країни, здійснює операції з фінансовими ресурсами чи регулює фінансові зв'язки та відносини (банки, фінансові фонди, страхові компанії, державні фінансові установи тощо).

Ухилення від податків – свідомі дії платників податків, спрямовані на несплату податків через заниження відомостей про величину доходів, вартість майна, які підлягають оподаткуванню, або повне їх приховування. Такі дії є протиправними.

Ф

Фінанси – сукупність грошових відносин, пов'язаних з формуванням, мобілізацією розміщенням фінансових ресурсів та з обміном, розподілом і перерозподілом вартості створеного на основі їх використання валового внутрішнього продукту, а за певних умов – і національного багатства.

Метою функціонування фінансів є досягнення високого рівня добробуту як держави, так і окремого громадянина. Ф. є однією з найважливіших і найскладніших економічних категорій.

Фінанси підприємств – сукупність обмінно-розподільних відносин, що виникають на підприємстві в процесі формування, розміщення і використання фінансових ресурсів, здійснення витрат, отримання і розподілу доходів.

Фінансова криза – глибокий розлад фінансової системи держави, зумовлений економічними і політичними явищами. Її ознаки: зростання витрат при скороченні доходів через зниження накопичень у галузях народного господарства (падіння темпів виробництва ВВП); зростання дефіциту державного бюджету; неефективність податкової, бюджетної та кредитної систем; зростання державного боргу тощо.

Фінансова наука – наука, яка вивчає явища і процеси, які мають місце в державі під час створення та використання фондів фінансових ресурсів усіх рівнів на цілі її економічного і соціального розвитку.

Фінансова політика держави – комплекс дій і заходів, що здійснюються державою в межах наданих їй функцій та повноважень у сфері фінансової діяльності суб'єктів господарювання та фінансових інституцій, громадян і безпосередньо держави з метою вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей.

Ф. п. д. – включає як самостійні складові – бюджетну, податкову, кредитну, грошову, валютну. інвестиційну політику, так і певні напрямки в галузі страхування, державного боргу, фондового ринку, співробітництва з міжнародними організаціями та фінансовими інституціями.

Фінансова політика економічного зростання – дії держави, які напрямлені на досягнення необхідного для країни рівня щорічного збільшення обсягів ВВП з урахуванням її потенціалу.

Фінансова політика стабілізації – забезпечення стабільних обсягів фінансових ресурсів за сталих пропорцій розподілу і перерозподілу отриманих доходів. Ф. п. с. спрямована на підтримання макроекономічної рівноваги на основі сталих обсягів виробництва за стабільності цін.

Фінансова політика стримування ділової активності – дії держави, які напрямлені на регулювання економічного циклу з метою запобігання кризи надвиробництва чи недопущення виснаження економіки внаслідок надмірних темпів економічного зростання.

Фінансова система – сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих сфер і ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє і перерозподіляє та використовує централізовані й децентралізовані грошові фонди.

Фінансова система за внутрішньою будовою – сукупність відносно відособлених взаємозв'язаних сфер і ланок, які відображають специфічні форми та методи фінансових відносин з приводу розподілу й перерозподілу ВВП. **Сфера** – узагальнена за певною ознакою сукупність фінансових відносин. В основу виділення сфер покладено рівень економічної системи. Виділяють чотири сфери: рівень мікроекономіки – фінанси суб'єктів господарювання; рівень макроекономіки – державні фінанси; рівень світового господарства – міжнародні фінанси; забезпечуюча сфера – фінансовий ринок. **Ланка** – обособлена частина фінансових відносин. Сфера фінансів суб'єктів господарювання не поділяється на окремі ланки. Сфера державних фінансів поділяється на ланки: бюджет держави, державний кредит, фонди цільового призначення, фінанси державного сектору. Сфера міжнародних фінансів:

міжнародні розрахунки, фінанси міжнародних організацій і фінансових інституцій. Сфера фінансового ринку: ринок грошей та ринок капіталу.

Фінансова система за організаційною будовою – сукупність фінансових органів та інституцій, які управляють грошовими потоками. До організаційного складу фінансової системи України входять: а) органи управління: Міністерство фінансів, Державна податкова адміністрація; Контрольно-ревізійна служба; Казначейство; Рахункова палата; Комітет з нагляду за страховою діяльністю; Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Пенсійний фонд; Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням; б) фінансові інституції: Національний банк України; комерційні банки; страхові компанії; небанківські кредитні установи; міжбанківська валютна біржа; фондові біржі; фінансові посередники на ринку цінних паперів.

Фінансова стійкість підприємства – його спроможність забезпечити фінансову діяльність за рахунок власних коштів, не допускаючи невиправданої кредиторської заборгованості.

Фінансова стратегія – довгостроковий курс фінансової політики, що розрахований на перспективу і передбачає вирішення великомасштабних завдань, визначених економічною і соціальною стратегією.

Фінансова тактика – вирішення завдань конкретного етапу розвитку суспільства своєчасного перегрупування фінансових ресурсів і змінення способів організації фінансових відносин.

Фінансове забезпечення – підсистема і метод фінансово-кредитного механізму. Реалізується на основі встановленої системи фінансування: самофінансування, кредитування, бюджетне фінансування, фінансовий ринок. За допомогою цих форм відбувається формування фінансових ресурсів. Надзвичайно важливо, у який спосіб здійснюється формування фінансових ресурсів, якими каналами і в яких формах вони рухаються, на яких умовах виділяються.

Фінансове посередництво – сукупність відносин, які складаються на фінансовому ринку у процесі руху фінансових ресурсів і грошових коштів. Ф. п. є сегментом ринку фінансових послуг.

Фінансове право – сукупність юридичних норм, які регулюють фінансові відносини та фінансову діяльність щодо мобілізації, розподілу і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою забезпечення умов для виконання завдань і функцій держави. Ф. п. посідає важливе місце у фінансовому механізмі. Упровадження в життя Ф. п. відбувається за допомогою фінансового законодавства.

Фінансове регулювання – підсистема і метод фінансово-кредитного механізму, за допомогою якого на правовому регламентуванні розподільних відносин у суспільстві й на окремих підприємствах

відбувається розподіл і перерозподіл вартості ВВП. Існують два методи розподільних відносин – сальдовий і нормативний.

Фінансовий консалтинг – сукупність консультаційних послуг, що передують фінансовим операціям чи надаються у процесі їх здійснення. Ф. к. є сегментом ринку фінансових послуг.

Фінансовий контроль – сукупність видів, форм і методів перевірки законності й доцільності здійснення фінансових операцій та реалізації на цій основі завдань фінансової політики. Форми Ф. к.: попередній, поточний, наступний. Види Ф. к.: зовнішній, внутрішній, державний, відомчий, незалежний, суспільний. Методи Ф. к.: ревізії, перевірки, обстеження.

Фінансовий менеджмент – процес управління формуванням і використанням фінансових ресурсів на рівні держави, підприємницьких структур, інших господарських об'єднань і громадян, якщо вони здійснюють фінансові операції. Ф. м. це сукупність форм, методів і засобів, за допомогою яких здійснюється управління фінансовими ресурсами.

Фінансовий механізм – сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. Його складовими є: фінансове планування і прогнозування; фінансові показники, нормативи, ліміти і резерви; система управління фінансами; фінансовий контроль і аудит та фінансове право.

Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості – гарантований державою в межах наявних бюджетних ресурсів рівень фінансового забезпечення повноважень Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій і виконавчих органів місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів.

Фінансові показники – абсолютні величини, які характеризують створення і використання фінансових ресурсів в економіці держави, її фінансовий стан, результати господарської діяльності підприємницьких структур, розподіл і перерозподіл валового національного продукту, рівень доходів населення. Сукупність фінансових показників становить систему.

Фінансові послуги – сукупність різноманітних форм мобілізації і використання фондів фінансових ресурсів для фінансового забезпечення процесу виробництва, виконання робіт і надання послуг, які здійснюються, як правило, на платній основі та мають відмітні риси свого функціонування. Ф. п. надаються фізичним і юридичним особам відповідно до чинного законодавства під контролем держави або інших визначених законодавством органів. За економічним змістом. Ф. п. це специфічні методи прискорення обігу капіталу, своєчасне його залучення у важливі сфери діяльності, в інвестиційні проекти.

Фінансові ресурси – фонди грошових коштів, які формуються суб'єктами господарювання, державою та населенням і використовуються для розширеного виробництва, матеріального стимулювання працівників, задоволення соціальних та інших потреб суспільства.

Фінансово-кредитний механізм – сукупність фінансових методів і форм, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства. Він відображає напрям, характер і сутність функціонування фінансів у суспільстві.

Фінансування бюджету – надходження та витрати у зв'язку зі зміною обсягу боргу, а також зміною залишку готівкових коштів по бюджету, які використовуються для покриття різниці між доходами і видатками бюджету.

Фіксована ціна – незмінна відпускна ціна на окремі види продукції, робіт, послуг.

Фіксований сільськогосподарський податок – установлюється для сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм господарювання та власності, які здійснюють виробництво, перероблення та збут сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її перероблення за попередній звітний (поточний) рік; перевищує 50 % суми валового доходу підприємства.

Фіскальна політика – дії держави щодо централізації частини виробленого ВВП та суспільного використання. Сукупність різноманітних методів мобілізації державних доходів та розподілу цих коштів за окремими напрямами державних видатків Ф. п. становить основу фінансової політики.

Фіскальна функція податків – мобілізація коштів у розпорядження держави, через розподіл частини валового національного продукту та формування централізованих фінансових ресурсів для забезпечення виконання функцій держави. Для реалізації цієї функції важливе значення має постійність, стабільність надходження коштів у розпорядження держави.

Форвардний контракт – стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продавати цінні папери, товари або кошти) у визначений час та на певних умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого продажу під час укладення контракту. При цьому будь-яка сторона Ф. к. має право відмовитися від його виконання лише за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством. Продавець Ф. к. не може передавати (продавати) зобов'язання за цим контрактом іншим особам без згоди покупця Ф. к. Покупець Ф. к. має право без погодження з іншою стороною контракту в будь-який момент до закінчення строку дії Ф. к. продати контракт будь-якій іншій особі, включаючи продавця такого Ф. к.

Функції фінансів – прояв суті даної категорії в дії, специфічні способи вираження притаманних фінансам властивостей. Показують, у який спосіб реалізується суспільне призначення фінансів як економічної категорії.

Ф'ючерсний контракт – угода, що засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на певних умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту. При цьому будь-яка сторона Ф. к. має право відмовитися від його виконання виключно за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством.

Ц

Цільові фонди – кошти, які використовуються для розв'язання конкретних проблем, визначених державними органами та органами місцевого самоврядування і різновид позабюджетних фондів.

Цінні папери – грошові документи , що засвідчують право володіння або відносини позики, визначають взаємовідносини між особою, яка їх випустила, та їхнім власником і передбачають виплату доходу у вигляді дивідендів або процентів, а також можливість передавання прав, що підтверджують ці документи, іншим особам.

Ч

Чистий дохід – грошовий вираз вартості новоствореного продукту, що визначається як різниця між валовим доходом і заробітною платою.

Чистий прибуток підприємства – прибуток, який залишається після сплати податку на прибуток.

Чистий дохід суб'єкта підприємницької діяльності від продажу продукції, робіт, послуг – виручка від продажу продукції, робіт, послуг, зменшення на суму нарахованого акцизного збору, податку на додану вартість, ввізного мита, митного збору та інших обов'язкових зборів і платежів, визначених чинним законодавством, а також на суму документального підтвердження витрат, що відносяться на собівартість продукції, робіт, послуг.

Ш

Штрафні санкції – грошові штрафи та пені, що стягуються з платників за порушення податкового законодавства.

Ю

Юридична особа – підприємство, що виступає як суб'єкт громадянства, в тому числі господарських прав та обов'язків, які мають самостійний баланс, гербову печатку, розрахунковий рахунок у банку. Діє на основі статуту або положення і відповідає у разі банкрутства майном, що йому належить.